

ŠUMARSKI LIST

IZDAJE JUGOSLOVENSKO ŠUMARSKO UDRUŽENJE.

UREĐUJE REDAKCIONI ODBOR. — GLAVNI I ODGOVORNI UREDNIK :
ing. MILAN MARINOVIĆ.

Br. 7. Zagreb, 1. Juna 1924. God. 48.

Sadržaj:

Smrekov prelac u Čehoslovačkoj u god. 1918.—1922. ref. prof. dr. Aug. Langhoffer (Zagreb). — Ing. Franjo Sevnik (Ljubljana): Zgradba nove žage v Soteski na Gorenjskem (Konec). — Ing. Žarko Miletić (Zagreb): Uređivanje drž. šuma (nastavak). — Одговор на чланак: „Последице неисправних шум. такса у уговорима“ инг. Карло Кароп (Сарајево): — Iz Jug. Šum. Udruženja. — Literarni pregled. — Službene vijesti. — Bilješke. — Oglasi. — Katalog knjižnice J. Š. U. (4. nastavak).

No. 7.

48e Année

Revue Forestière

Pour la science et la pratique forestière, de l'industrie et du commerce des bois.

Edition de l'Union Forestière Yougoslave 2 Rue Vukotinović Zagreb.

Red. Ing. MILAN MARINOVIĆ

Paraît chaque mois. Conditions de l'abonnement pour l'étranger Din. 120 par an

Sommaire du No. 6.

Les calamités causées par la nonne en Tschecoslovaquie dans le temp de 1918.—1922. par prof. dr. Langhoffer. — Construction d'une scierie nouvelle à Soteska en Slovenie (fin) par ing. Sevnik. — Aménagement des forêts domaniales par ing. Miletić (à suivre). — Réponse à l'article „Les conséquences de la calculation fausse des taxes forestières dans les contrats“ par. ing. Karop. — Nouvelles de l'Union Forest. Y. — Bibliographie. — Chronique forestière et mutations. — Adjudications.

Šumarski list

izlazi svakog prvog u mjesecu na 3—5 tiskanih araka.

Članovi redovni J. Š. U. dobivaju ga besplatno nakon podmirenja članskog god. doprinosa od 50 Din.

Članovi pomagači a) kategorije plaćaju godišnje 25 Din.

b) " " " 100 Din.

Članovi utemeljitelji i dobrotvori dobivaju ga nakon jednokratnog doprinosa od 500 dot. 3000 Din.

Pretplata se šalje za članove iz Slovenije na Podružnicu J. Š. U. u Ljubljani na ček. broj 11-054 ili po poštoj nakaznici, za sve ostale pak na ček. J. Š. U. 34.293 ili na adresu blagajnika: Zagreb, Vukotinovićeve ulica 2.

Uredništvo i uprava nalazi se u Šumarskom domu Zagreb, Vukotinovićeve ul. 2. Telefon 6—60.

Za oglase plaća se:

Za stalne oglase ((insertate) kao i za dražbene oglase:

$\frac{1}{1}$ strana 500 (petstotina) Din.

$\frac{1}{4}$ strane 175 (stosedemdesetpet) Din.

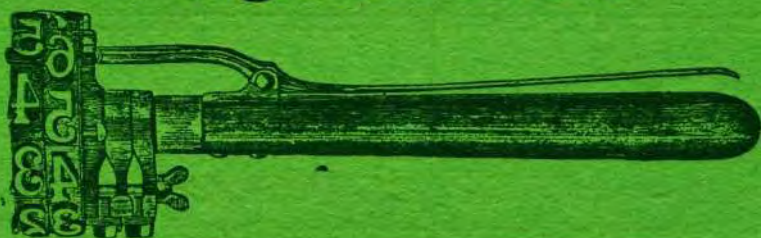
$\frac{1}{2}$ strane 300 (tristotine) Din.

$\frac{1}{8}$ strane 90 (devedeset) Din.

Kod trokratnog oglašivanja daje se 15%, kod šesterokratnog 30% i kod dvanaesterokratnog 50% popusta.

Sakupljači oglasa dobivaju nagradu.

Za šumske industrije i trgovce drva:

Pravi Göhlerovi kolobroji, šumski čekići, čekići za daske, klupe za mjerenje, vrpce za mjerenje, brojevi iz ocijeli u svim veličinama najbolje vrsti, šumske krede i olovke kod

Šandora Schnellera
rezbara

ZAGREB, STROSSMAJEROVA ULICA BROJ 6.

Smrekov prelac u Češkoslovačkoj 1918.-1922.

Referira Prof. dr. Aug. Langhoffer (Zagreb).

U srednjoj Evropi javlja se od vremena do vremena silno pomnožavanje ovoga prelca, koje zna biti po šume upravo katastrofalno. Spomenut ću samo najveću navalu 1845.—1867. iz zapadne Rusije, zapadne i istočne Pruske, gdje je počela u Rusiji 1845., u istočnoj Pruskoj 1853., 1854. U svemu je nastradalo 402.835 km² šume, posječena su stabla dala 183,642.000 m³ drveta, 1853. bilo je tako mnogo leptira, da je Istočno more bilo na obali 3—5 milja daleko pokriveno lešovima leptira, a 1858. pokrili su leptiri kao oblak Pillwung jezero kao bijelom pjenom.

Velika je neprilika te vrsti zadesila Češkoslovačku 1918.—1922. U proljeće 1923. znalo se je, da je bilo napadnuto na

	1918.	1919.	1921.	1922.
76—100 %	30 ha	223 ha	6.447 ha	24.272 ha
51— 75 %	— «	679 «	10.751 «	20.210 «
26— 50 %	80 «	1.773 «	19.390 «	28.937 «
25 % nije označeno		70 «	44.201 «	41.465 «
sporadički	«	8.376 «	197.413 «	224.804 «

a nije sigurno, da li nije bilo i više. Suhi maj uništio je muhe gusjeničarke, tahine, suša je zapriječila, da se razmaše bolest gusjenica, poliedrija. 1916. još su držali navalu gusjenica tahine na uzdi.

Ova česka navala spada među najteže udarce srednjoevropskih šuma. Posve je razumljivo, da je veliki opseg napadnutih šuma, poglavito u zapadnom dijelu države, pojavljivanje u ogromnoj množini, bila izdašna zgoda za opažanja svake vrsti, a tim povodom javljao se cijeli niz starijih i mladih strukovnjaka, naravno pretežno čehoslovačkih, da to pitanje iscrpljivo rasprave sa svih gledišta. Proučavanje štetočinja, opažanja, pokusi, sredstva obrane, uzroci i posljedice te velike neprilike dale su mnoge poučne i korisne činjenice, ispravljene su mnoge zablude na temelju starih, jednostranih, nepotpunih opažanja, stečeno je novo iskustvo, novi pogledi, koji će biti od koristi za slučaj nove velike navale.

Radi opće i posebne važnosti toga predmeta mislim, da neće biti ovaj referat na odmet. Ovaj moj referat proteže se na mnogobrojne članke o tom predmetu u časopisu »Československý Les«, »Lesnická Práce«, »Wiener allgemeine Forst- und Jagd-Zeitung« sve iz god. 1923. Tu sam našao članke različitih strukovnjaka, koji su raspravljali o tom predmetu. Pisali su najviše: Ing. Oct. Farský, adjunkt fitopatološke sekcije zavoda gospodarskih istraživanja; Dr. Komárek, predstojnik šum. pokusne postaje u Pragu i Dr. V.

Preindl; šum. nadsavjetnik Mokřý; šum. savjetnik A. Nechleba, do-
cent česke tehničke visoke škole u Pragu; ing. C. Ant. Pfeffer; šum.
savjetnik Jaroslav Ružička.

Ženka smrekovoga prelca odlaže jajašca na stabla, i to na
crnogorična, a u nuždi i na bjelogorična. Jaja meće na koru, ali i u
pukotine kore, zida, kamena, na otvorene češere. Obično ne meće
jaja na zemlju, ali kad ih je mnogo, i tamo, gdje ih onda uništi plije-
san uz vlagu. Brojili su jaja na stablima (168) prema visini, gdje ih
je najviše pa su i u tom pogledu dobili različite brojeve u pojedinim
godinama. Dok je bilo 1907. godine

do visine 1½ m	16%	1920./21. do 2 m	34%	1921./22. do 2 m	83%
5 m	23%	6 m	66%	6 m	94%
nad 5 m	77%	nad 6 m	34%	nad 6 m	6%

Gusjenice se izvale slijedećega proljeća, i to koncem aprila
ili početkom maja uz tople sunčane dane, na južnoj strani brže.
U prvome redu napadaju gusjenice na smreku, ali ima i izni-
maka, da su napale na bukvu, pustile smreku, napale na jelu, a ne
na smreku, a bilo je i slučajeva, da su napale na johu, koju su prije
držali imunom, a napale su čak i na orah, za koji gusjenice uopće
ne mare radi aromatičnog i gorkog teka njegovog lišća. Može se
inače postaviti ovaj red: smreka, jela, bor, ariš, bukva. Više odo-
lijeva breza, hrast, grab; u nuždi dođe red na javor, brijest, jasiku,
lipu i dr. Sigurniji su jasen, bazga, bršljan, glog, dok je mađal oču-
van. Od voćaka trpi jabuka, manje kruška a reklo se je, da trešnja
ništa ne trpi, nu 1922. u jednom je slučaju obrstila i granu trešnje.
Znade više puta promijeniti hranu. Tako je 1922. ostavila ariš, brezu
i bor, koje je 1921. do gola obrstila. Obrsti i cijele predjele, ili spo-
radički, a kadšto ostanu unutar obrštenoga prostora pojedina stabla
neoštećena, koja su držali prije imunima, ali se je ovom zgodom po-
kazalo, da je to mnijenje krivo, prije ili kasnije, dođu i ona na red.

Uz veliku navalu gusjenica ponestaje im hrane, zadovolje se
i drugom, nego li omiljelom smrekom, više puta i gladuju, navale
na njih nametnici, bolest poliedrije, opazaju se seobe gusjenica, sa-
beru se na vršku grana (»vrškovanje«).

I u tom pogledu se mnogo raspravljalo. Tvrđilo se je, da gusje-
nice brste i dalje putuju i to zdrave zdola gore a bolesne obratno,
z gora dole, ali su 1918. opazili baš obratno, da idu zdrave gusjenice
z gora dole, iz vana na stablu unutra, a bolesne gusjenice kod mno-
gih smreka z dola gore.

Nekoji vele, da gusjenice putuju pred poliedričkom bolešću po
danu, drugi da putuju dole po noći. Dr. Komárek drži, da idu gusje-
nice poliedričke na najviša mjesta smreke, jela, ariša, vrlo rijetko
bora a nikad bjelogorice radi toga, što infekcija poliedrije ulazi na
traheje, rastrga stanice traheja, a želja za zrakom sili gusjenice, da
idu na vršak i »vrškuju«, da tu dobiju više zraka. Njemu se čini, da
poliedričke gusjenice idu u vis a tahirirane (u kojima su ličinke
muha gusjeničarka [Tachinariae]) idu dole prema zemlji.

Vrškovanje gusjenica pada u oči. Opaženo je i na boru, a 1922. u dva slučaja i na bjelogorici i to jedan slučaj na bukvi, drugi na grabu po prilici 30 cm dugi, 4—5 cm u promjeru kao klipovi. U jednom su slučaju obrstile gusjenice granu trešnje, ali su sve bile napadnute od osa najeznica (*Ichneumonida*). Da na bjelogorici (bukvi, hrastu, trešnji) ima samo malo zdravih kukuljica, misli se, da potječe odatle, što na lišću bjelogorice, osobito većem, laglje nadu ose najeznice gusjenice leptira, nego na iglicama četinjača, gdje budu najviše nabodene one na vršku grana.

Leptiri se pojave u julu. Tvrdilo se, da leptiri lete i pare se tek uz 15° C ali ni to ne stoji, jer su 1922. letili i jaja odlagali i uz hladni, vlažni jul i august. Reklo se je, da je seoba leptirova iznimka, a na temelju novih opažanja ni to se ne može tvrditi. Polovicom 1920. opazili su veliku seobu leptirova među Melnikom i Litomeřice u predjelu Labe, a dan prije u okolici Glatz-a. Čini se da je taj veliki roj preletio u Glatz iz Česke i opet se u Česku povratio. Vidio je lugar 0.5 m nad zemljom 0.75 široku struju leptirova vijugati se po šumi, sa strane su nadošli još mnogi daljnji, prešli su na polje i letili dalje. Sve se to čulo kao trajno šuštanje. Rekli su, da su leptiri, imenito ženke lijene, slabo lete a drugi vele, da lete i 50 km daleko. Nekoji tvrde, da su to ženke sa malo jaja (20—30) postale, kako se misli, od slabo hranjenih, na silu zakukuljenih gusjenica, a normalne ženke koje nose do 200 jaja teške su, slabo lete.

Čini se, da se takove seobe zbivaju za kulminacije pojavljivanja, a opažane su takove seobe i prema bližim umjetnim izvorima svjetla, kao što sabiru velike električne lampe naše zagrebačke rasvjete mnošinu leptirova u pojedinim godinama.

Ima tih leptira svake godine, uz povoljne se okolnosti razmnože i to kao da izlaze iz nekih za razvoj povoljnih središta, da se odanle rašire na sve strane.

Lugari se nagrađuju za pohvatane leptire, imenito ženke, a u tom pogledu je rezultat iz jednog revira, što ga je priopćio Ružička. Pohvatano je ženka:

1891.—21.600	1901.— 4.125
1892.— 9.600	1901.— 1.585
1893.— 3.300	1903.— ?
1894.— ?	1904.— 4.210
1895.— ?	1905.— 9.792
1896.— 200	1906.—10.833
1897.— 750	1907.—11.850
1898.— 152	1908.—66.509
1899.— 110	1909.—37.306
1900.— 255	

onda nema podataka, jer su bili rijetki, ali njihov broj opet raste tako da

1919.— 8.809	1920.—66.978
--------------	--------------

a 1921. letili su leptiri kao pahuljice, prestalo se brojiti, lugari su sabrali 30.000 dok su 1922. ulovili samo 200 ženka, poginule su gusjenice od poliedrije.

Farský navodi na Moravi i Slezku iz god. 1918. u Jihavskom srezu da je pohvatano 4,000.000 leptira. Na veleposjedu Dačice da je pohvatano na 225 ha 83.970 leptira. 1920. Brtnicko u više srezova ukupno na 4.787 ha 30,850.400 leptira dakle silna količina ali vrlo nejednako na pr. srez Předín na 607 ha samo 5.430 dok u srezu Brtnice na 507 ha 15,500.000. U Rozdelovu kod Kladna sabrao je za 10 dana 6 q ženka. Godine 1919. bilo je 30—33% ženka, a 1920. više, 42—46%. Osim pohvatanih leptira bilo ih je dosta uništenih vatrom a uništavali su i jaja a i gusjenice.

Tvrdilo se prije, da smrekovi prelci ne idu u visinu preko 600 metara, ali to se ne može općenito tvrditi, jer su opaženi i u visini od 750 m.

Među sredstvima obrane mnogo se spominju ljepivi pojasi. Raspravljalo se o tom mnogo i ovom zgodom, a to je ponukalo Ružičku, da je razaslao na sve strane upitne arke, na koje je dobio i odgovore za opseg od 5079 ha. Uspjeh je postignut na 1194 ha a na 1113 ha bilo je bez uspjeha. Sabrani rezultati dokazuju, da ljepivi pojasi nisu pouzdano sredstvo ako i nisu bez svake vrijednosti. Doduše se uništi mnogo gusjenica pod pojansom, ali time nije još otklonjena nepravilnost, jer ostane mnogo gusjenica nad pojansom, koje nemilice brste. Za bolest poliedrije su pojasi indiferentni. Povoljniji su uspjesi, ako se dobro ljepivi pojasi upotrijebe, dok još nema vrlo mnogo gusjenica. Ne stoji tvrdnja, da gusjenice silaze sa stabla na zemlju, po nekima čak 3 puta, jer kad bi to bilo, bili bi ljepivi pojasi mnogo korisniji, a zna se, da kasno postavljene pojasi nemaju uspjeha, kao što ni ljepivi pojasi u doba kulminacije te nepravilnosti. Bit će, da se gusjenice uz povoljne okolnosti ne sele.

U obrani proti gusjenicama mnogi zagovaraju pomoć ptica, dok drugi tu pomoć omalovažavaju. Vidili su čvorke jesti cijeli dan te vele, da unište mnoge gusjenice. Znade se za kukavicu, da jede dlakave gusjenice i ine štetnike, a inače samotarka, da se u takovim slučajevima sabere jata te ptice. Farský je pretraživao mnogo želudaca različitih ptica, a da nije našao sumnjivih tragova ličinaka tahina, dok je našao gusjenice ovoga prelca i drugih štetočinja i veli, da ako koja ptica pojede i koju ličinku tahine, da je to daleko neznatna šteta prema velikoj koristi, što ju ptice čine, kada tamane gusjenice i ine štetočinke.

Vele, da bi i mošćar (*Calosoma*) imao biti od koristi tamanjenjem gusjenica. Tome nasuprot tvrdi Ružička, da su čvorci pobirali gusjenice na rubu šume, ali u području brstenja ne. Vidio je vrane sabirati gusjenice što vrškuju, a nisu ih pobirali dublje na stablu. I druge ptice pojedu tu i tamo koju gusjenicu, ali ne u području navale i ne trajno. Nasuprot opažano je, da su se ptice iz područja navale iselile, možda radi neugodnoga vonja. Ptice dođu obično, kada su stabla već obrštena, gusjenice vrškuju. Na glogovim ogradama vidi se često mnogo gusjenica, ptice lete na sve strane i puste gusjenice na miru. Mnoga jajašca leptirova, koja su ostala kroz zimu i u proljeće, nisu pobirale ni sjenice, ni puzavci, ni žune. Opazili su, da su jajašca prošla kroz crijevo šojke neprobavljena, dala gusjenice. U

32 godine nije vidio mošćara (*Calosoma*) u šumi, da bi jeo gusjenice prelca, kako se to tvrdi, nije vidio ni ptica, koje bi gorljivo pomagale tamaniti gusjenice, dok je vidio, da tahine decimiraju na veliko gusjenice a ptice baš te tahine tamane; čuo je, da su čvorci, vrane, gavrani, čavke imali gušu i želudac pun ličinaka i kukuljica tahine. Vidio je na više mjesta kako zebe pobiru ličinke tahina, a lastavice hvataju muhe na rubu šume. Na više je mjesta opažano, da kad ima dosta ličinaka tahina, idu ptice samo na ove, preziru dlakave gusjenice prelca. Iz svih ovih razloga zagovara, neka se ubiju ptice, koje jedu tahine, jer su tahine kao i ose najeznice dobri pomagači kod tamanjenja gusjenica time, što u gusjenice ulažu svoja jajašca, a bili bi još bolji pomagači, kada bi uvijek bili pouzdani, što žalibože nije. Napadno je bilo, da je u proljeće glavne navale po gusjenicama nestalo tahina, što misle nekoji svesti na poliedriju, koju da tahine nose, inficiraju gusjenice, ali same još prije poginu.

U doba normalnih oborina, uz normalnu toplinu drže tahine prelca na uzdi, ne može se previše razmnožiti; suho proljeće i ljeto decimira tahine, za prelca je to povoljno, on se širi, ne mogu ga tahine stići. Za tahine je povoljno vrijeme mokri, hladni maj, sunčano ali ne suho ljeto, dok suša i toplina u maju i suho ljeto djeluju nepovoljno. Ružička tvrdi, da se u ribnjačarskim predjelima brže množe tahine baš radi vlage u zraku, ali Mokřý u to ne vjeruje i tvrdi, da je šume njegovoga područja spasilo fenomenalno prekomjerno pomnožavanje tahina, kojih je bilo 1922. na milijarde. Ružička veli, da su iz poslanih gusjenica smrekovog prelca iz Chotovina izašle tahine djelomice već 1922. većinom tek slijedećeg proljeća 1923.. *Agria affinis* opetovano je odgojena iz gusjenica prelca, a 1911. i iz Česke, ali korist od ove ne će biti znatna, jer traži poginule kukce, ponajviše bolesne gusjenice tek zgodimice i zdrave. Za vrijeme neprilike u Českoj vrlo se je razmnožila, više nego sve ostale vrste tahina, ali bit će da je »grobarom bolesnih i mrtvih gusjenica«. I iz gusjenica odgojena muha mesara, *Sarcophaga falculata* čini se, da parazitira u bolesnim gusjenicama, a valjda je slično i s drugim vrstama roda *Sarcophaga*, koje su opažane. *Tachina larvarum* može se u prvoj generaciji razviti u gusjenicama smrekovog prelca.

Znade se, da neke tahine odlažu jajašca na gusjenice (*Parasetigena segregata*, *Tachina larvarum*, *T. utilis*, *Tricholyga grandis*; druge među jaja na lišće, gusjenice ih pojedu, a ličinke se probuše kroz crijevo, zađu u tuk (*Blepharipa scutellata*, *Pales pavidata*, *Zenilla libatrix*); treće među ličinke na gusjenice (*Parexoria Meloniae*), četvrte ulažu ličinke u gusjenice (*Comasilura concinnata*, *Dexodes nigrita*), a pete među ličinke na lišće, ličinke se prihvate na gusjenicu (*Eupeleticra magnicornis*).

Od 15 vrsti muha gusjeničarka poznatih iz gusjenica smrekovog prelca znade se iz Česke u god. 1922. u šumama Inářskim za ove: *Parasetigena segregata*, *Sturmia bimaculata*, *Tachina larvarum* i *Echinomyia fera*. Pravi i pogibeljni nametnik gusjenice smrekovog prelca je *Parasetigena segregata*. Općenito je bilo tahina

više, nego osa najeznica, ali na različitim mjestima brojem vrlo ne-jednako, jer je bio broj tahiniranih gusjenica na nekim mjestima tek 10%, a na drugima i 65%. Ružička preporučuje, neka se štede tahine, neka se ne pusti u proljeće strugati šumu, da se ne unište njihove kukuljice.

Ako se smrekov prelac otme tahinosi, ne stigne ova više kao ni onda, ako je gusjenica vrlo mnogo. 1888. u Jindrichohradecu ulovili su 600.000 leptira. 1889. bilo je 63% tahiniranih pa ipak su ulovili 1890. još 952.000 a 1891. čak 9 milijuna leptira. Ledečko 1904. sabrano je 46.620 ženka leptira 33% tahiniranih; 1905. već 675.240 sa 31%; 1906. pače 2 milijuna a samo 24%; dok tahine opadaju, broj leptira biva sve veći. Godine 1889. u Třebonu sabrano je 70% tahiniranih gusjenica, 1892. Chynov 90% Třebon 100%. Muhe gusjeničarke su važni pomagači proti smrekovom prelacu, dok je povoljno vrijeme za njihov razvoj i dok nije navala gusjenica vrlo velika. Neprilika je, što više puta isčeznu ili oslabe, kada bi ih najviše trebalo. Mravi su neprijatelji tahina.

Po opetovanim opažanjima uništavaju stonoge veliku množinu prelčevih jaja, ali se čini, da se tek onda razmnože, kada su šumske sastojine već postale žrtvom gusjenica.

Najviše decimira gusjenice prelca poliedrija; akoprem nekoji još ni danas u to ne vjeruju, bit će više iz konzervatizma. Tim pitanjem bavili su se potanje Dr. C. Komárek i Dr. V. Preiml. Gusjenice se vjerojatno inficiraju na usta. U stanicama se pojave poliedri, oblikom tetraedra (kod svilca dodekaedar, kod liljka heksaedar) u veličini od 2—10 tisućina mm. Razviju se na račun stanične jezgre, pucanjem stanične jezgre i stanice dođu u krv, budu tu progutane, fagocitirane. U polirdrima se nalaze sitne kuglice poput koka, Prowazekovi Chlamydozora. Poliedri nisu kristali, ni kristaloidi, nego želatinozna tvar. Dođu na usta u crijevo, rastope se, mikroorganizmi prolaze kroz stijenke crijeva u krv, koja ih raznese na sve strane u kožu, tuk, zađu u jezgre stanice, množe se. Kožne stanice vrlo nabreknu, jezgre su im pune poliedara. Zatim dođe na red tuk i matični sloj uzdušnica, iz razpucanih stanica dođu poliedri i u krv, budu fagocitirani. Iza toga zađu u mišice, tijelo gusjenice bude meko a nakon napadača na živčevlje tijelo je kao uzeto, gusjenice vise mlohavo. Gnjlوبا gusjenice je sekundarna pojava. Autori su sterilizirane poliedre inicirali pod kožu zdravim gusjenicima, a te su poginule od tipičke poliedrije. Autori drže te mikroorganizme uzročnicima bolesti poliedrije, smatraju poliedre kao neku vrstu šiške, u kojoj su mikroorganizmi.

Hemmr bavi se pticama kao pomagačima šumara u borbi proti štetnim kukcima, ističe korist kukavice i žuna sa raznoličnim njihovim jestvenikom, zatim mnogobrojnih kukaca, koji se hrane drugim kukcima, uništavaju mnoge štetne kukce.

Pfeffer bavi se u specijalnoj svojoj radnji »Kurovci na Jinecu« sa navalom podkornjaka u god. 1918.—1922 kao posljedicom silne navale prelca, našao je 49 oblika i posebne prilike glede množine po-

jedinih vrsti. Silni razvoj vrsti *Hylurgops palliatus* nadmašio je sve ostale. Odmah iza njega dolazi *Hylastes cunicularius*, zatim *Polygraphus polygraphus*, *Pityogenes chalcographus*, *Pityophthorus micrographus*, *Phthorophloeus spinulosus*, *Cryphalus piceae*, *Ips laricis* i *Ips cembrae*, dakle opažanja osebujna. Značajno je, da se nije tu pojavio kao glavni sekundarni štetnik *Ips typographus*.

Ružička veli, da smrekov prelac živi stalno u šumi; nema šume, gdje ga ne bi bilo i ako se ne opaža. Radi velike plodnosti — ženka odlaže preko 200 jaja — može se brzo i silno razmnožiti. Mnogo ovisi o okolnostima, koje sprječavaju pomnožavanje. Jaja su otporna. Zdrave gusjenice razvijaju se i uz rijeke i ribnjake, poliedričke poginu; zdrave gusjenice pojeđu izboje i na suncu, hrane se raznovidnim lišćem crnogorice i bjelogorice, bolesne ne. Vrijeme utječe na cijelu zemlju, ribnjaci samo na nekoliko km². Trajna kiša utječe na veće oblasti, a osnivanjem ribnjaka možemo proizvesti umjetno vlažni zrak, vlaga otežava pomnožavanje gusjenica prelca ohlađivanjem zraka, zrak se zasiti vodenim parama. Taj utjecaj je važan samo za gusjenice. Ružička u pitanju navale smrekovog prelca pripisuje važnost množini oborina osobito u mjesecima: maj, juni i juli. Navodi razdoblja navale smrekovog prelca u svezi sa suhim mjesecima te, ili prediduće godine.

1835.—1840.	suho	1835
1844.—1848.	„	1842
1853.—1859.	„	1852
1863.—1866.	„	1863
1868.—1870.	„	1868
1888.—1891.	„	1888
1904.—1909.	„	1904
1917.—1922.	„	1917
	i sljedeće.	

Počam od 1904. sa slabim oborinama raste polagano broj prelaca da 1908. uz slabe oborine postigne vrhunac. U god. 1909. sa obilnijim oborinama pada broj prelaca, 1910. isčeznu, a 1911.—1916. s normalnim oborinama ne opaža se veći broj. Proljeće 1917. bilo je suho, a to je valjda bilo povodom, da se prelcu razmnože; suho proljeće 1921. dalo je povoda eksplozivnom pomnožavanju, a suho je proljeće 1922. dovelo do katastrofalne navale. U reviru Bečov dalo je suho proljeće 1917. ženka 10.000, 1918. već 30.000, a 1919. čak 558.000. Ovisi mnogo i o povoljnim okolnostima za razvoj prelca, da je u proljeće vrijeme povoljno, kada se izvale gusjenice iz jaja, da gusjenice nađu dovoljno hrane, da je povoljno vrijeme za razvoj gusjenica, povoljno vrijeme, da se dospjele gusjenice zakukulje, povoljni uvjeti, da se jaja zgodno odlažu. Po Ružički odlučuje kod smrekovog prelca, da ga sprječavaju u jakom razvoju: poliedrija, tahine i lokalna klima, a ptice neznatno.

Havelik se bavio pitanjem, zašto ovaj prelac, čije je pravo drvo bor, uništava smreku. Bor je prvobitno drvo prelca, ali bor obnavlja iglice polaganije, ne iscrpi se tako jako, kao smreka, iza

brštenja tjera još iglice; ako ima previše gusjenica, ne nađu dovoljno hrane, gladuju, na silu se zakukulje, ako nisu poginule, oslabe se navala. Smreka brže obnavlja iglice, gusjenice traže mlade iglice, nađu ih najbolje na smreki, a to je najbolja zgoda za razvoj gusjenica. Iza brštenja ne mogu se stabla oporaviti novim iglicama, koje su već dala, a to je glavni uzrok, zašto smreka stradava. Stabla, oslabljena brštenjem u prijašnjim godinama, ne mogu svršiti tvorbu novih tkiva, a u jakoj se zimi smrznju. Bjelogorica još iste godine nadoknadi lišće iz pupova, a ako ju gusjenice do gola obrste, mnoge gusjenice od gladi poginu, ili se na silu zakukulje. Stabla oslabe, ali ne poginu bezuvjetno. Uz brštenje slabo napreduje drveni dio stabla, osobito donji dio, a to se opaža kroz godine. Ako se dole na stablu ne stvara drvo, korjenje nije bilo hranjeno zgora, sumnjiva je sudbina stabla; ako to traje 2 godine a stablo je suncu izvrženo, pogine. Kod smreke iza brštenja preostale iglice ne mogu dosta asimilirati, rezerva je iscrpljena; a uz to smreka slabo odoljeva klimatičkim prilikama. Kada bi smreka izgubila lišće u proljeće prije listanja ili pod zimu, stablo bi oslabilo, ali ne bi nastradalo, no ovako stradava, jer se gusjenice pojave, kada je rezerva za nove mladice potrošena.

Posve mlade smreke, ako popadaju iglice, poginu već pod zimu, iza brštenja, starije zimi, ili slijedećeg proljeća i to najprije dole, onda gore i grane. Ne osuše se stabla, jer nemaju vode, imaju pače više nego obično, jer nema iglica, kroz koje bi se voda isparivala i time snizila toplina vode u stablu. Stablo se povrhu toga još otople od zraka, a ta povišena toplina usmrti stanice. Donji dio stabla očuva se zdola od zemlje, da se previše ne ugrije. Bez granja ugrije se stablo od sunca ječe uz 26° C zraka ugrije se na 43° C, a ako udara sunce na stablo i na 55° C, a kod 48° C već umire kambium. Ako ima stablo iglica, izdrži tu toplinu. Velika vrućina suhoga ljeta i stroga zima štetno djeluju.

Stabla samo djelomično obrštena mogu ostati na životu, ako je ostalo još dosta iglica za asimiliranje, ako je brštenje bilo za mirnog, hladnog i vlažnog ljeta, ako slijedi vlažna topla zima, a iza nje mirno vlažno ljeto, ako su uz to stabla u takovom položaju, da su očuvana od sunčane žere, bud susjednim stablima, bud da su na sjevernoj strani, gdje sunce tako ne žari. Kod poluobrštenih stabala valja brzo i mnogo sjeći ako slijedi iza suhog toplog ljeta suha i stroga zima. Što su više stabla obrštena i čim više su izvržena suncu osobito, na južnoj strani, tim prije valja stabla sjeći.

Stabla za brštenja povaljena imaju više vode, nego obično. treba ih metnuti na suhe podloške, jer vlažna brzo gnijuju a treba ih čim prije iz šume izvesti. Kod piljenja treba jačih pila s većim razmakom zubaca, a piljenice treba naslagati. Suha stabla treba brzo posjeći, da ne dobiju suhu gnjilobu. Tehnički je dobro pače još i prikladnije sve, dok ne dobije gljivice gnjilobe. To je važno znati, jer trgovci drvom štošta prigovaraju silom tih neprilika posjećenim stablima, da ih dobiju uz što manju cijenu.

Šumarski krugovi u Čehoslovačkoj zabrinuti su za posljedice te silne navale smrekovog prelca. Mnogo stabla moralo se posjeći prije vremena a već time je počinjena šteta. Velika množina drva posječenog i bačenog na tržište nije mogla postići željenu cijenu, a u slijedećim godinama bit će kod kuće poželjna veća količina drva, nego što bude na raspolaganje. K tome nadolaze veliki trud i silni troškovi pošumljenja. Iskustvo je pokazalo, da u raznodobnoj šumi trpe najviše najstarija stabla; u mješovitim šumama bora i smreke trpi smreka, a najviše se širi smrekov prelac u istodobnim smrekovim šumama, što valja u buduće uvažiti.

Kako se vidi, mnoga su pitanja potvrđena, mnoga ispravljena, dopunjena, mnoga pitanja potaknuta, a da još uvijek nisu posve razjašnjena i konačno riješena uz sav mar i trud vrsnih strukovnjaka.

Neka se u to ugledaju naši stručnjaci.

Ing. Franjo Sevnik (Ljubjana):

Zgradba nove žage v Soteski na Gorenjskem.

(Konec.)

Kar se tiče brusilnika, sem omenil, da se je pridržal stari, popravljeni stroj. Veliko umestnejše bi bilo, da se je naročil nov, avtomatičen brusilnik, ki ima obenem pripravo za izbijanje in izvijanje zob žaginega lista. Z avtomatičnim brusilnikom se ne prihrani le delovna moč, temveč će dobi radi preciznega rezila tudi ožči in lepši rez, kar je pri prodaji velike važnosti.

Do 8. novembra 1922, ko se je vršila kolavdacija naprave po politični upravi, so bili montirani in spravljani v obrat sledeči stroji: dva jarmenika (eden za rezanje, debel do 50 cm, drugi do 65 cm premera na debeljšem koncu), dve krožni žagi za obrobljanje, 1 krožna žaga za paralelno obrobljanje in brusilnik. Dovršena je bila tudi električna inštalacija in položen mal industrijski tir širine 60 cm. Slednji sestoji iz glavnega tira, ki vodi skozi žago, ter dveh stranskih tirov, ki vodita od obeh krožnih žag. Vsi trije so zvezani med sabo z okretnicami, tako da vodi od žage v sušilni lopi en skupen tir. Delavec pri krožni žagi sklada obrobljene deske sproti na voziček, tako da za nakladanje ni potreben poseben delavec.

Kolavdacijska komisija je izdala odobrenje pod pogojem, da se izvrše še razne varnostne naprave, ki jih je predvideval obrtni nadzornik.

Odrejena dela so bila precej zamudna. Razentega se je izvrševalo še montiranje velike krožne žage za prirezovanje hlodov¹. Ta žaga je bila kupljena l. 1922 na ljubljanskem velesejmu od tvrdke Welker-Werke iz Dunaja, ki jo je imela tamkaj na razstavi. Ker se nameravajo prirezovati hlodi do debline 50 cm, znaša premer krožne žage (lista) 120 cm. Montirana je na željo tvrdke Dolenc-Pogačnik pri stranski odprtini proti hloidišču in ne pri glavnem vhodu v žagarno, ker so se nameravali valiti hlodi do obeh jarmenikov s strani. Pozneje se je pa izkazalo, da ta način prikrajševanja hlodov ni baš priporočljiv. Manipulacija je zelo nerodna in počasna ter vsled tega predraga. Tudi se porabi za pogon preveč moči.

Veliko pripravneša za prirezovanje hlodov je žaga z imenom »lisičji rep«,² ki ni le cenejša in lažja, temveč tudi hitrejša, ker prirezuje lahko več hlodov naenkrat. Najboljše jo je namestiti pri

¹ Kappsäge.

² Fuchsschwanzsäge.

glavnem vhodu, kjer se dovažajo hlodi z vozički, tako da se isti kar skupno na vozičku prirežejo.

Končno še omenjam, da so se naročili gonilni jermeni pri dveh tvrdkah in sicer deloma pri inozemski (Ph. Neuner — Celovec), deloma pa pri domači (»Indus«, d. d. Ljubljana). Pri tem se je pokazalo, da današnji izdelki domače tovarne ne — le dosegaajo, temveč deloma celo prekašajo izdelke inozemske tvrdke. To velja posebno za tzv. »specialne jermene za pogon generatorjev itd. Razen tega je nabava pri domačih tvrdkah zelo enostavna medtem ko je pri inozemskih zvezana z valutnimi, carinskimi in drugimi težkočami odn. stroški.

Dne 22. januarja 1923 se je vršila kolavdacija s strani državne gozdne uprave in obenem prevzem naprave, v kolikor je bila izvršena po njenem naročilu in na njen račun. Prevzeli so se sledeči objekti: Vse vodne naprave, žaga s celotno strojno opremo, stanovanjska hiša, mala klet v bližini stanovanjske hiše in mala lopa za brizgalno.

Vsi navedeni objekti so bili takoj nato oddani v zakup tvrdki Dolenc-Pogačnik v smislu sklenjene pogodbe.

Ko je bila dne 15. marca 1923 spravljena v obrat tudi velika krožna žaga za prirezovanje hlobov, se je začel sestavljati obračun za vsa opisana dela, izvršena na račun državne uprave.

Obračun se je sestavil sumarično za sledeče kategorije:

a) izdatki za zgradbo (vodogradnje in visoke zgradbe)	Din	1.364.511'73
b) izdatki za stroje, opremo in orodje	«	505.100'80
c) izdatki za administracijo in komisionalne ogleda	«	27.023'47

V denarju skupaj Din 1.896.636'—

K tem stroškom je prišteti še vrednost lesa, dobavljenega od šumske uprave v naravi in zaračunanega po tarifni ceni v skupnem znesku Din 5.941'90

Celokupni izdatki za žago Soteska znašajo torej Din 1.902.577'90

Prvotni proračun je znašal ca 570.000 Din. Če ga primerjamo z obračunom, vidimo, da so narastli faktični stroški skoro na štirikratni iznos proračunanih. Ta razlika nam bo razumljiva, če pomislimo sledeče:

1. da se naprava ni izvršila po prvotnem projektu, za katerega je bil sestavljen proračun, temveč da se je isti popolnoma spremenil. Prvotni načrt, ki je bil napravljen maja meseca 1921, torej pol leta pred začetkom dela, je bil zelo enostaven; obsegal je le neobhodno potrebne naprave in predvideval po možnosti popravilo še porabnih obstoječih starih objektov in nekaterih strojev. Po novem načrtu se pa stari objekti sploh niso uporabili. Cela naprava se je razširila, uredila in opremila solidnejše in izvršila po modernih načelih. Mnogi objekti tega projekta v prvem načrtu sploh niso bili zapopadeni.

Če bi se bil sestavil takrat, ko se je počela naprava po projektu izvrševati, nov celoten proračun, bi znašal sigurno več kot dvakratni iznos prvotnega proračuna. Uvaževati je tudi še dejstvo, da se je začelo z delom pol leta po sestavi prvega proračuna. Znano pa je, da je vrednost denarja l. 1921 in 1922 rapidno padala.

2. Od dne pričetka del po novem projektu pa do končne dovršitve istih je padla vrednost denarja toliko, da so se dvignile cene materiala za ca 80 %, cene delavskih dnin pa za ca 100 % od prvotnih.

3. Razne okoliščine, kakor pilotiranje raznih temeljev, dolgotrajno deževje, prometna kriza in nezgode, ki se niso mogle predvideti, so zgradbo zelo podražile.

Jasno je, da so se dogodile tudi pri sestavljanju prvotnega proračuna velike pomote. Saj za mnoge postavke ni bilo na razpolago nobenih podatkov in tvrdke so stavile redno le neobvezne ponudbe.

Vsota, katero je tvrdka Dolenc-Pogačnik vložila v zgradbo, znaša 1.896.636 Din. To glavnico mora vrniti država tvrdki v smislu pogodbe tekom 8 let v polletnih obrokih. Ker zgradba ni bila dovršena 1. julija 1922, kakor je predvidevala pogodba, temveč še-le v začetku l. 1923, je bilo sporazumno določeno, da se začne odplačevanje omenjenih obrokov s 1. januarjem 1923.

Z ozirom na dolgo zakupno dobo za žago Soteska se je odločila tvrdka Dolenc-Pogačnik, da zgradi na lastne stroške v bližini žage razne poslovne zgradbe in prometne naprave. Tako je zgradila, kakor že omenjeno, hlev (gospodarsko poslopje) dve veliki sušilni lopi in veliko skladišče za les (glej situacijo). Obstoječi mali industrijski tir je dala podaljšati, tako da pelje skozi obe sušilni lopi v skladišče na »Kopišču«.

Prvotno je nameravala zgraditi tvrdka ozkotirno železnico od žage do kolodvora v Soteski, dolgo ca 2 km. Po tej železnici, ki bi peljala mimo žičnice v Blatnem grabnu, bi se dovažali hlodi od žičnice do žage, jamski in celulozni les pa od žičnice na kolodvor. Od žage na kolodvor bi se prevažali rezana roba in razni odpadki. Pogon bi se vršil z lokomotivo, ki bi bila urejena za kurjenje z žaganjem in odpadki.

Vsled velikih stroškov, ki bi nastali vsled nepovoljnih teren-skih razmer in vsled raznih drugih zaprek, je tvrdka to namero opustila. Pač pa se ji je posrečilo doseči pri državnih železnicah dovoljenje za napravo industrijskega tira na odprti progi med postajama Bohinjska Bela in Soteska. Kakor je razvidno iz situacije, se nahaja prostor za ta tir na levem bregu Save nad Savskim mostom. Na tem mestu je bil projektiran ob zgraditvi te proge kolodvor v Soteski, ker je bil pa prostor za ta namen premajhen, se je namera opustila. Za napravo industrijskega tira in rampe pa popolnoma zadostuje. Navedene štiri poslovne zgradbe so bile dogotovljene do konca l. 1923. Industrijski tir je še v delu (zato v situaciji črtkan) in bo dovršen tekom leta 1924.

Poslovne zgradbe, ki so lastnina tvdke, se nahajajo na svetu verskega zaklada. Po preteku zakupne dobe jih gozdni erar lahko odkupi ali pa zahteva njih odstranitev.

Normalni industrijski tir se nahaja na železniškem svetu.

Iz sušilnih lop se spravlja napol suh les v skladišče za rezan les na »Kopišču«. V skladišču, ki meri 600 m², je prostora za ca 2000 plm³ rezanega lesa. Od tod se bo dovažal les na rampo za sedaj z navadnimi vozovi; mogoče se bo našel pozneje pripravnější način.

Rentabilitetni računi za opisane objekte izkazujejo, da bodo skoro vsi tekom zakupne dobe amortizirani, če se vzame za podlago današnja vrednost dinarja.

Z napravo industrijskega tira je odstranila tvrdka v veliki meri glavno slabo stran žage v Soteski, namreč precejšnjo oddaljenost od železniške postaje.

Splošna razmotrivanja, ki se nanašajo na to napravo.

Kakor sem omenil že v prvem delu tega članka, se je pred začetkom gradnje žage v Soteski razmotrival predlog, da se zgradi na mestu pogorele žage električna centrala, žaga sama pa da se postavi pri kolodvoru »Soteska«.

Ta predlog je imel mnogo dobrih strani, slabo pa le to, da bi bil dražji in da ni bil izvršljiv v tako kratkem času. Dražji pa bi bil le na videz, kajti pri natančnejšem razmotrivanju najdemo razne prednosti.

Žaga v Soteski se nahaja zdaj čisto na meji verskozakladne posesti. Kolodvor »Soteska« je pa bližji sredini gozdnih kompleksov Jelovice in Mokrega loga, iz katerih se spravljajo hlodi na imenovano žago. Glavne sestojine lesa se nahajajo na visoki planoti kraškega značaja na levi in desni strani Save, katere obronki padajo zelo strmo proti vodi. Izvoznih poti iz teh kompleksov je le malo. Glavne množine lesa se spravljalo v dolino po treh žičnicah³ in sicer po žičnici v Blatnem grabnu, Podkoritom in v Mokrem logu. Prvi dve se nahajata na desnem, zadnje imenovana pa na levem bregu Save. Te žičnice, sistema »Pantz«⁴ so bile zgrajene pred dobrimi 40 leti po Kranjski industrijski družbi. So prav pripravne in solidne, toda njih delazmožnost je veliko manjša od žičnic novejšega sistema »Bleichert« in drugih modernih sistemov. Razentega so omenjene tri žičnice urejene tako, da se more spravljati po njih les le do dolžine 4 m in ne več. Takrat, ko je bila še Kranjska industrijska družba lastnica tega posestva, so ji služili gozdi v prvi vrsti za pridobivanje oglja, ki ga je rabila družba v svojih železarskih obratih. Pridobivanje gradbenega lesa je bilo zanjo postranskega pomena.

³ Žičnica (hrv. žicara) = Drahtseilriese.

⁴ Zelo nazorno popisana v knjigi: Angerholzer: Forstliche Ries.

Po žičnicah dospe poraben les v Savo in se plavi na žago.

Pri tej priliki naj omenim tudi pomisleke, ki vladajo proti plavljenju lesa. Če pride svež les v vodo, je to celo koristno zanj, ker voda deloma izluži razne soke, ki se nahajajo v njem. Če se zgodi pa suhemu lesu, se isti znova napoji in če ostane dlje časa v vodi odn. na vlažnem prostoru, trpi njegova kvaliteta. Istotako utрпи les na vrednosti vsled poškodbe, ki jih zadobi, če se izvlačijo hlodi iz vode s cepini, kot je to v navadi v naših krajih.

Če bi se zgradila žaga zraven kolodvora »Soteska«, bi plavljenje lesa lahko popolnoma odpadlo. Do žičnice Podkoritom, ki je najbolj oddaljena, bi se položil event. mali industrijski tir ob desnem bregu Save; tako bi potem odpalo vzdrževanje lesenega mostu čez Savo Podkoritom, ki je potreben za odvoz lesa od žičnice.

Drugi dve žičnici bi se pa preuredili tako, da bi vodili naravnost na hodišče pri žagi. Od skladišča do kolodvora bi se napravil ogranek normalnega tira, po katerem bi se odvažala rezana roba in les, ki ne pride do razžaganja.

Obrat na žagi bi se vršil s pomočjo električnega toka iz lastne elektrarne. Električni tok bi pa služil lahko tudi za pogon žičnic. Gonilno silo žičnic tvori sedaj lastna teža lesa. Če bi pa imeli na razpolago dovolj električnega toka, bi se žičnice lahko podaljšale in napravili razni odcepki tudi po višini Jelovce, kjer je premalo padca za pogon z lastno težo lesa.

Danes stojimo pred dejstvom, da je zgrajena žaga v Soteski na starem mestu. Na podlagi današnjega stanja bo rešavati v bodočnosti problem izboljšanja obstoječih prometnih naprav v bližnjih gozdnih kompleksih, da se dvigne šumska taksa (cena lesa na panju). Kakor je tvrdka Dolenc-Pogačnik z napravo industrijskega tira izboljšala odpremo rezane robe, tako bo morala državna gozdna uprava skrbeti, da izboljša dopremo odnosno izvoz okroglega lesa. Predvsem bo treba preurediti žičnice, da bo mogoče spravljati v dolino tudi najdaljše hlode in ne samo običajne 4–6m dolžine. V prvi vrsti velja to za žičnico v Blatnem grabnu, ki naj bi se podaljšala do državnega gozda na Martinčku in po potrebi preuredila.

Dalje bi bilo umestno napraviti več izvoznih cest, da bi se spravljal les iz gozdov lahko ob vsakem času in ne samo pozimi kakor iz večine tukajšnjih gozdov.

Znano je, da je gorenjski iglasti les izborne kakovosti. Bukev v teh krajih sicer tudi dobro uspeva, toda po kvaliteti ne dosega dolenske in hrvatske. Na Jelovici je v prejšnjih časih prevladovala bukev, ker se jo je pospeševalo radi produkcije oglja. Zdaj se pospešuje smreka, tako da bodo sčasoma pretvorjeni vsi ti gozdovi v čiste iglaste, katerim bo bukev le v toliko primešana, kolikor je to potrebno iz vzgojnih ozirov. Vsled povečane gradbene delavnosti in vsled intenzivnejše lesne industrije v naših gorenjskih krajih bo iskal lesni trg vedno več sortimentov ter jih dobro plačeval. Zato se bodo vse investicije, ki bodo omogočale izvoz vseh vrst blaga, zelo rentirale.

Iz opisa žage v Soteski je razvidno, da se pri vsem stremljenju, zgraditi nekaj solidnega in modernega, rešitev problema le ni popolnoma posrečila. Merodajen je bil tu predvsem finančni moment. Stavba je sicer prav solidna, toda poleg nekaterih tehničnih nedostatkov njena ureditev in oprema nista na višku zahtev današnjega časa. Predvsem se tiče ta trditev popravljenih starih strojev, ki niso najnovejše konstrukcije; vsled tega je njih delazmožnost manjša in kvaliteta izdelkov ni prvovrstna. To je pri prodaji lesnih izdelkov velikega pomena, ker takšna roba na svetovnem trgu težko konkurira s prvovrstnimi nemškimi in češkimi izdelki.

Slovenka lesna industrija se je po vojni zelo razvila,⁵ ker je prenehal tuj pritisk in za prve čase tudi tuja konkurenca. Mnoge industrijske naprave so se izboljšale, mnoge so bile na novo zgrajene. Kvaliteta fabrikatov in polfabrikatov se je zelo dvignila.

Sicer se je pa v prvih povojnih časih vse dobro prodalo, posebno vsled tega, ker je vrednost našega denarja neprestano padala in ker ni bilo boljšega blaga na trgu (za vojsko je bilo vse dobro). Cena okroglega lesa se je dvigala hitreje in v veliko večji meri kot cena rezane robe. Izvažalo se je vse, gozdovi so se ponekod prekomerno izrabljali.

Toda vrednost denarja se je začela zopet dvigati, vsled izboljšanja prometnih razmer v Srednji Evropi se je inozemska konkurenca našemu lesu povečala na italijanskem tržišču in v izvozu lesa je nastal zastoj. Nastopila je kriza, katere ne bodo mogli prestatiti vsi lesni industriji. Lažje jo bodo preboleli oni, ki so si svoje industrijske naprave izboljšali in preuredili, tako da izdelajo z najmanjšimi stroški prvovrstno blago, in ki se niso močno zadolžili. Slaba stran naše lesne industrije je tudi ta, da ne izrablja dovolj lesa, posebno se odpadki (krajniki, žaganje) zelo slabo izkoriščajo.

Naloga državne gozdarske uprave kot gospodarske privrede je med drugim tudi ta, da neprestano izboljšuje svoje industrijske in prometne naprave, da daje privatni industriji dober zgled. Zgled vleče veliko bolj kot vsi dobri strokovnjaški nasveti. Novotarije so navadno zvezane z rizikom, v katerega se privatnik iz bojazni za svoj obstanek ne spušča rad. Sicer se pa državi vsako izboljšanje industrijskih in prometnih naprav posredno kmalu obilo poplača, ker se pojačuje konkurenca interesentov in vsled tega dvigne cena okroglega lesa.

Tvrdeke, ki ima v najemu žago v Soteski, omenjena kriza ne bo zadela. Industrijska naprava je zelo izboljšana. Dalje ima tvrdka zagotovljeno skozi osem let zadostno množino okroglega lesa. Od državne šumske uprave ima prejeti od l. 1922 do vključno 1929 skupno maso ca 63.000 plm³ mehkega oprabnega lesa, 400 plm³ bukovega porabnega lesa in 20.000 plm³ trdega in mehkega lesa za kurjavo. Ta množina se razdeli skozi osem let na približno enake dele.

⁵ Natančnejše glej: ing. A. Šivic: »Gozdarstvo Slovenije«.

S strani državne gozdne uprave se oddaja les na takozvani »bosanski način«, t. j. cena po 1 plm³ okroglega lesa v gozdu na panju je določena v odstotkih povprečne prodajne cene po 1 plm³ rezane robe, prodane franko najbližja železniška postaja. V našem slučaju je določena povprečna prodajna cena kot aritmetična sredina iz prodajnih cen dveh zaporednih let, ki sledijo po izkazanju lesa, in sicer:

1. za 1 plm³ tehničnega porabnega lesa debeline od 20 cm dalje v gozdu na panju 18 % povprečne prodajne cene rezane robe loco vagon »Soteska«;

2. za 1 plm³ stavbenega lesa 14 %;

3. za 1 plm³ bukovega za tehnično rabo sposobnega lesa 50 % od cene pod 1.;

4. za 1 plm³ jamskega lesa 8 % povprečne prodajne cene loco vagon;

5. za 1 plm³ mehkega in trdega lesa za kurjavo ter lubja 2 %.

Za porabo žage plača tvrdka za vsaki polni meter 2 % povprečne prodajne cene mehke rezane robe.

V svrhu določevanja in kontrole prodajnih cen mora predložiti tvrdka koncem vsakega leta izvleček iz svojih prodajnih knjig in faktur kontrolnemu organu direktije šum v Ljubljani.

Kar se tiče v splošnem takozvanega bosanskega načina prodaje okroglega lesa, ni potrebno, da o njem podrobneje pišem, ker so njega slabe in dobre strani v gozdarskih krogih obče znane. Dobra stran je v sedanjih nenormalnih razmerah ta, da niti kupec niti prodajalec lesa veliko ne riskirata.

Da se je odločila državna šumska uprava na ta način zopet postaviti žago v Soteski, je prvi zrok njegova navidezna enostavnost in pa dejstvo, da je že v navadi v drugih pokrajinah naše države. Toda če pomislimo, kako težka je kontrola prodajnih cen, kako otežkočeno je vse poslovanje in končno kako nizki so procentualni iznosi, katere plača tvrdka za 1 plm³ okroglega lesa raznih sortimentov, vidimo, da državna uprava to »enostavnost« in sigurnost drago plača.

Tudi kar se tiče sklepanja dolgoročnih eksploatacijskih pogodb v svrhu raznih investicij, ni potrebno, da o njih podrobneje pišem, ker je ta tema že od raznih strokovnjakov izčrpno obdelana.⁶ Če niso bile takšne pogodbe dobre za neotvorjene gozde v Karpatih in v Bosni, so temmanj umestne za naše gozdove, ki leže v bližini železniških prog odnosno so spojene z njimi z raznimi prometnimi napravami. Režijsko poslovanje, ki se uvaja sedaj v vseh krajih naše države, se je začelo uvajati v teh krajih že pred vojno.

Omeniti pa hočem še en način, po katerem bi se bila lahko postavila omenjena žaga na enostavnejši in cenejši način.

⁶ Glej med drugimi tudi članek ing. Miletič — ing. Marinović: izgradnja šumskih prometila v »Šumarskem listu« l. 1922, štev. 10, 11, 12.

V območju šumske uprave v Boh. Bistrici, ki obsega v pretežni večini gozdove verskega zaklada, se nahaja tudi državni gozd Jelovca (Martinček). Leži na visoki planoti Jelovice s srednjo višino 1200 m nad morjem. Obsega v celem 1386.—ha. Po gospodarski osnovi je bilo v njem l. 1914 ca 1150 ha sestojin s srednjo starostjo 90 let, torej tvori cel gozd skoro le en sam dobní razred, kar je o priliki sestave prve gospodarske osnove tudi bil. Da se doseže v tem gozdu normalno razmerje dobnih razredov odnosno trajnost uživanja v ožjem smislu, so potrebne velike finančialne žrtve. Sekati se mora spočetka nedorastel, pozneje pa veliko prezrel les. Poznejše revizije so prvotna določila sicer nekolikoboljšala s tem da so odredile, naj se seče letno večja množina lesa, da torej po preteku prve obhodnje še ne bomo imeli normalnega razmerja dobnih razredov.

V vojnem času se v tem gozdu radi slabih delavskih razmer ni mogel doseči predpisani etat. Iz tega vzroka so nastali v preteklem deceniju veliki prihranki in sicer ca 35.000 plm³ smrekovega lesa, starega od 80—100 let.

Če bi se bila leta 1921, ko je bilo treba najti sredstva za postavitev žage v Soteski, prodalo le $\frac{1}{2}$ navedene lesne mase, bi se z izkupičkom lahko krili vsi gradbeni stroški žage v sedanjem ali še celo v povečanem obsegu. Na ta način bi se bilo prihranilo prvič mnogo denarja, drugič bi pa šumska uprava lahko svobodno razpolagala z žago in lesom, ki bi ga oddajala po konkurenčnih cenah. Ali ni absurdno, da sklepa državna uprava na eni strani neugodne dolgotrajne eksploatacijske pogodbe, na drugi strani pa pusti rasti les, ki se lahko izborno proda preko finančialne obhodnje, tako da pade odstotek prirasti⁷ na minimum.

Ni čuda potem, če zadene ta način gospodarenja v državnih gozdovih časih ostra kritika. Toda pomisliti je treba, da je privatniku lažje gospodariti na najracionelnejši način, ker ima svobodnejše roke. Državna šumska uprava je pa vezana na predpise in zakone, predvsem na zakon o državnem računovodstvu. Če se hoče doseči torej v državnem gospodarstvu večja elastičnost in zvišati finančni efekt, jer treba spremeniti obstoječe zakone in predpise in jih prilagoditi današnjim razmeram.

Ne mislim zagovarjati s tem ekstremnega stališča, ki ga je zavzela v tem predmetu »Jugoslavenska Šuma« letnik 1922; opozoril bi pa na stališče prof. Dr. A. Ugrenovića v »Šumarskem listu«,⁸ ki je nekaka zlata sredina med onim ekstremom in sedanjim načinom gospodarenja v nekaterih državnih gozdovih.

Kar se tiče državnega gozda na Jelovci, moram omeniti, da se je o priliki zadnje revizije letni etat znatno zvišal. Zvišanje je vsekakor umestno, da se ne pusti les predolgo rasti. Sicer pa mislim, da ni pravilno, če se hoče z velikimi finančialnimi žrtvami doseči

⁷ Odsttek prirasti = Weiserprozent.

⁸ »Šumarski List« letnik 1922. šte. 3. in šte. 5.

trajno letno uživanje na tako mali gospodarski edinici. Gospodarska osnova za državni gozd na Jelovci naj bi bila sestavljena v skladu z gospodarsko osnovo za sosedne versko-zakladne gozdove na Jelovci. Tako bi se dosegel lahko brez finančnih žrtev trajen letni etat, zadovoljile potrebe na surovinah okolišnjih lesnih industrij in omogočilo okolišnjemu prebivalstvu reden zaslužek pri gozdnem delu.

Sedanja splošna določila in predpisi gospodarskih osnov za gozdno gospodarstvo naj ne bodo norma, katere se je brezpogojno držati, temveč naj tvorijo le okvir, v katerem je mogoča najracionalnejša izraba naravnih kapitalov z ozirom na interese splošnosti.

Ob zaključku svojih izvajanj naj še omenim, da v naši gozdarski stroki zelo primanjkuje strokovnjakov z intenzivno gradbeno prakso. Od gozdarskih inženjerjev se upravičeno zahteva, da znajo dobro izvrševati vsa dela, ki spadajo v gozdno-tehnično panogo, tako n. pr. zgradbe žag, žičnic, gozdnih železnic, gozdarskih hiš itd. Kdo bo izvežbal mlad naraščaj, ki ima sicer teoretično izobrazbo, katero pa je treba s prakso smotreno spopolniti.

Mislim, da bi bilo zelo umestno in rentabilno, če bi omogočila državna gozdna uprava gozdarskim inženjerjem, ki imajo veselje do gradbene stroke, dovoljno prakso bodisi pri državnih ali pa pri-
vatnih gradbenih podjetjih. To vprašanje se je sicer že velikokrat razmotrivalo, toda do njega dejanske rešitve še ni prišlo.

Ing. Žarko Miletić (Zagreb):

Uređivanje državnih šuma.

B. OSTALI SISTEMI UREĐIVANJA ŠUMA I OBRAČUNA ETATA U NAŠOJ DRŽAVI.

1. U Hrvatskoj i Slavoniji.

Već odavna smo načisto s time, da ovakav sistem uređivanja i obračuna etata, kakav je propisan za ovdješnje drž. šume, više ne odgovara zahtjevima ni savremene nauke, ni potrebama gospodarenja i da ga svakako treba napustiti i zamijeniti boljim.

Kod izbora nove metode obračuna etata ne namiče li se samo sobom pitanje, zašto da ne prihvatimo onu metodu, koja se već upotrebljava u Hrvatskoj i Slavoniji kod uređivanja ostalih, nedržavnih šuma?

Naredbom zemaljske vlade, odjela za unutarnje poslove od 23. IV. 1903. broj 23.152, izdan je »Naputak«¹, prema kojem treba sastavljati gospodarske osnove i programe za šume, koje stoje pod osobitim javnim nadzorom, dakle za šume zemljišnih zajednica, nadarbina, gradova i t. d.

Taj sistem »Naputka« je ovdje udomaćen, pa stoga ne bi bilo čudo, ako bi nam prva pomisao kod traženja novog sistema za državne šume, pala na te propise.

Međutim, tu leži izvjesna poteškoća: spomenutom je naredbom propisano za čistu i oplodnu sječu kombinovano rašestarenje, dakle upravo ona metoda, za koju smo napred vidjeli, da je već davno napuštena u svim naprednim zemljama, da spada u prošlost i da je anahronizam. U »Naputku«, istina, nigdje izrekom ne stoji, da bi upravo kombinovana metoda bila propisana, nu kako ćemo kasnije vidjeti, može biti riječ samo o toj metodi.

Upravo i stoga smo se razloga u prednjem dijelu prikaza nešto opširnije pozabavili sa čitavim sistemom šestarskih metoda želeći, da na jednom mjestu pružimo zbijeni prikaz o idejnoj strani toga uređajnog sistema.

¹ O tom »Naputku« pisalo se mnogo u našem »Šumarskom Listu«, pa ovom prilikom navadamo, radi potpunosti, važnije članke:

Prof. Partaš: O nedavno izašlom »naputku« za sastavak gospod. osnova, »Š. L.« 1903., str. 466.

V. Dojković: Pripomenici k naredbi o sastavku gospod. osnova za šume, podvrgnute osobitom javnom nadzoru, »Š. L.« 1904., str. 64, 124, 165.

A. Borošić: Odgovor na pripomenke g. Dojkovića k naredbi o sastavu gosp. osnova, »Š. L.« 1904., str. 253, 293.

A. Kern: Praksa uređenja šuma uopće, a kod zemljišnih zajednica napose, »Š. L.« 1916., str. 5, 65 i dalje.

Sve ono, što je napred rečeno o šestarskim metodama vrijedi i za ovu, propisanu »Naputkom«, pa ne kanimo, da to još jednom ponavljamo. Jedino bi neke specijalne odredbe »Naputka« podvrgli kratkoj kritici sa gledišta uređivanje državnih šuma, ne potcjenjujući vrijednost te instrukcije kod uređivanja šuma ostalih kategorija vlasništva.

Odmah u početku moramo lojalno da naglasimo činjenicu, da je čitav sistem »Naputka« dobro izrađen i da stoji visoko nad onim sistemom, koji je propisan za ovdješnje državne šume. Ta prednost ne proizlazi samo odatle, što bi kombinovana metoda, genetički posmatrana, bila dotjeraniji i viši uređajni tip, nego i zbog toga, što iz »Naputka« provejava sasna drugi duh.

Usprkos te lijepe osobine ipak imamo dojam, kao da je »Naputak« zaostao na pō puta. Po nekim znakovima možemo da zaključujemo, da je imao pretenzija da postane potpuno modernom instrukcijom, bar za ono vrijeme, kad je sastavljan (1903.). Međutim, u zadnji momenat, kao da »Naputak« nije imao odvažnosti, da strese sa sebe sav hereditarni balast šestarskih metoda i da snažnim zamahom udari novim putevima. Nije to bila krivnja sastavljača, nego intencija zakona, u čijem je smislu izgrađivan taj »Naputak«.

Zakonom od 26. III. 1894. kodificiran je način gospodarenja u šumama, koje stoje pod osobitim javnim nadzorom. Prvim članom toga zakona određeno je, da načela gospodarske osnove ustanovljuju »kako će se polučiti što viši i trajni užitci obzirom na sadanje stanje šuma«. Nadalje, »ustanove gospodarske osnove,..... valja da nastoje, kako će se opet uspostaviti potrajnost u užicima, poremećena bud s prekomjerne porabe, bud s drugih uzroka.«

Kako vidimo, (sa našeg gledišta uređivanja drž. šuma), odviše strogo shvaćena potrajnost² bila je razlogom, da se nije moglo udariti potpuno savremenim pravcem. Svrha gospodarenja, posjedovne prilike, javni obziri i ostali momenti djelovali su onamo, da se moralo poći nešto konzervativnijim smjerom.

U isto vrijeme (1903. god.) bile su šestarske metode u Njemačkoj još u naponu svoje snage. Gospodarske osnove Bavarske, Pruske, Württemberga i Elsas, sastavljene su na principu kombinovane metode. Borba modernih metoda sa kombinovanom još nije bila dovršena. Ova posljedna, držala se još nepokolebivo.

Glavni napadači C. Wagnera i Martina kasnije uslijediše i definitivno srušiše kombinovanu metodu sa njenog visokog prestolja, s koga je suvereno vladala kroz velik dio 19. vijeka, dajući ujedno

² I sam A. Kern u svojoj raspravi, »Š. L.« 1916., str. 14, zamjera »Naputku«, što ne uzima dovoljno obzira na gospodarske i prihodne momente šum. gospodarstva, nego što ga želi strpati u formu normalne šume i normalnog prihoda, pa bilo i uz cijenu velikih žrtava. Pledira za što skoriju i temeljitiju reviziju »Naputka«.

karakterističan biljeg čitavom taksacionom sistemu. Jeli dakle čudno, ako se uz takove spoljašnje prilike, koje su služile kao uzor, a uz to i pod imperativnom prilikom zakona, odabrala kombinovana metoda kao ona, za koju se držalo, da će najbolje da poradi oko uspostave principa istrajnosti?

Zanimivo je, da je g. 1901. u Austriji definitivno napušteno kombinovano rašestarenje, a prihvaćena je vrlo napredna kombinacija sastojinskog gospodarenja sa metodom dobnih razreda. Naputak, koji je izdan kasnije (1903.), nosi neizbrisivih tragova, da je bio sastavljan po uzoru te Austrijske instrukcije iz god. 1901., nu ipa nije imao odvažnosti, da pođe njenim putem, već je ponešto zaostao.

Austrijska instrukcija vrijedi za državne i fondovne šume. Ove posljednje imaju karakter onih naših šuma, koje stoje pod osobitim javnim nadzorom, pa su se za ove posljednje mogle eventualno primijeniti sve savremene odredbe austrijske instrukcije. Međutim mislilo se, da će se kombinovanom metodom bolje i prije polučiti zakonom određena potrajnost, što je dovelo do toga, da se zadržala nešto konzervativnija linija čitavog međajnog sistema i to tim više, što je i opće stanje šumarstva u Austriji bilo daleko pred našim, gdje se još nije mogla primijeniti linija metoda uređivanja. U tom slučaju treba pohvaliti samostalnost »Naputka«, koji nije bio jednostavna knjiga stranih propisa, nego je vodio računa i o našim prilikama i stvarnim potrebama.

»Naputak« je izdan godine 1903. Od tada je prošlo punih 20 godina, pa nam se čini nevjerovatnim, da bi oni temelji, koji su udareni prije toliko godina i za posjed sasama drugih ciljeva gospodarenja, bili valjani i sada za državne šume. Ciljevi državnog šumskog gospodarstva u pogledu potrajnosti nisu identični sa onima, kojima moraju da teže šume onih kategorija vlasništva, koje spadaju pod udar spomenutog zakona iz godine 1894.

Da predemo na kritiku samih odredaba »Naputka«:

Odredbe o tvorbi gospodarskih jedinica potpuno su napredne i odgovaraju današnjem modernom shvaćanju. U tom pogledu ne bi bilo nikakove veće zamjerke.

Okruglje ne pretstavlja sječnu površinu jednog razdoblja, nego je teritorijalni pojam, što je također potpuno savremeno shvaćanje. Jedinicom gospodarenja nije više okruglje (odjel, Abteilungseinheit), nego odsjek, sastojina. Vidimo dakle, da se kod gospodarskog razdjeljenja šume, »Naputak« posvema emancipirao od šablonkih propisa starih šestarskih metoda, te je stao na ono isto gledište, koje je zauzeo i Stoetzer, braneći »umjerenu kombinovanu metodu«. S te strane nema propisana metoda nikakove sličnosti sa sistemom »Fachwerka«.

Na ovaj podsjećaju odredbe §§ 24. i 25. koje glase:³

³ Radi ostale šumarske javnosti izvan područja Hrvatske i Slavonije, gdje »Naputak« nije poznat, donosimo odnosne odredbe prema tekstu instrukcije.

§. 24.

»Ustanovljenje prihoda na glavnom užitku u visokim šumama, koje se sijeku čistom i oplodnom sječom, obavlja se u pravilu na temelju prethodnog razvrstanja površine i drvene gromade pojedinih odsjeka u gospodarstvena razdoblja ophodnje (uredajnog doba), te eventualnog izjednačenja razdobnih prihoda.

U tu svrhu ima se sastaviti opća porabna osnova (opći sječni red), koji ima ujedno da osigura potrajno uživanje šuma, te da ustanovi, da li će se u slijedećem gospodarskom razdoblju uživati samo redoviti ili možda još kakov vanredni prihod, odnosno preхват na prihodu šume budućih gospodarskih razdoblja.

a) Sastavak opće porabne osnove.

§ 25.

Opće porabna osnova sastavlja se na temelju izlučenih sjekoreda, skrižaljke dobnih razreda i gospodarstvenog nacрта (sastojinskog nacрта, gdje je takav priređen), te pomoću opisa sastojina prema obrascu 6 (desna strana).

To biva na taj način, da se u pravilu za prva tri gospodarstvena razdoblja svaki odsjek sa svojom zbiljnom površinom opredijeli za sječu u odgovarajućem gospodarstvenom razdoblju (desetgodištu), dočim se daljnja razdoblja sa cijelim odjelima ili spojiv zajedno po dva razdoblja, shodnim površinama nadijele. I t. d.» —

Iz navedenog jasno proizlazi, da je opći sječni red (opća porabna osnova) najvažniji dio gospodarske osnove. On je okvir u kojem se kreće čitavo gospodarenje. Na njegovom temelju obračunava se godišnji prihod (§ 28.). Opći sječni red daje biljeg čitavom sistemu i karakteriše ga kao jednu »par excellence« šestarsku metodu.

Upravo taj opći sječni red, kao temelj šestarskih metoda, bio je povodom opravdanih napadaja na ovaj uredajni sistem. Pod težinom činjenica morao je i sam Stoetzer da prizna, da opća sječna osnova (sječni red) nije nikakvo »evangelje«, u koje se ne bi smjelo dirnuti. Konačno je morao da učini i tu koncesiju, što ga je preporučivao još samo kod nejednoličnog stanja šume, dok se kod jednostavnijih prilika, mogu opće dispozicije ograničiti samo na slijedećih 10 godina.

Opći sječni red je bio povodom, da je čitav taksacioni sistem šestarskih metoda u praksi izgubio svaki ugled. Malo koja dispozicija za dalju budućnost ima izgleda, da će se zaista ostvariti.

Da taj opći red (opća porabna osnova), nije baš tako bezazlena odredba ili samo slika,⁴ koja lebdi taksatoru pred očima,

⁴ Stoetzer: Spomenuto djelo, str. 223.

nego da je to jedan dosta kruti propis, svjedoče klauzule viših vlasti prilikom odobrenja osnova, »da se namjeravani sječni red mora u čitavoj budućnosti strogo održavati.«⁵

Ne sprečava li ta odredba svaki napredak i modifikaciju osnove na bolje tamo, gdje se zaista pokaže, da njene odredbe više ne odgovaraju?

Silom prilika, bivamo prinuđeni, da prelazimo preko takovih odredaba osnova, koje imaju jedinu posljedicu, što opravdavaju opću viku na osnove i da dovode do omalovažavanja čitavog taksacionog sistema.

Guttenberg⁶ je mišljenja, da je opća sječna osnova kao temelj za ustanovljenje etata suvišna, ako je tek malo uzmemo u obzir; uvažimo li je više, tad je upravo štetna, jer je direktno protivna financijski najpovoljnijem iskorištenju sastojina, i jer ruši ostale dispozicije sa drvnim masama, do kojih smo došli drugim putem.

Opća sječna osnova trebala bi da osigura potrajnost prihoda. Martin⁷ je mišljenja, da ona zato nije potrebna. Guttenberg⁸ navođa na drugom mjestu, »da ni najbrižnije izjednačenje periodnih površina ne osigurava potrajnost, jer jednakim površinama ne odgovaraju u pravilu i jednaki prihodi.« Nesigurnost odredaba za dalju budućnost apsolutno govori za to, da se napusti operisanje sa općom sječnom osnovom, kako to proizlazi iz šestarskih metoda.

Kod približno normalnog razmjera dobnih razreda, opći sječni red u smislu šestarskih metoda, nije potreban, jer je primjerena potrajnost osigurana već sama po sebi.

Kod abnormalnog razmjera dobnih razreda pogotovo je suvišan t. zv. opći sječni red, jer u sadašnjosti iskorištavamo više ili manje od normalnog etata, već prema konkretnom sastavu klasa starosti.

Konačno, moramo biti svjesni toga, da stroge potrajnosti ne možemo na silu, a bez silnih žrtava, polučiti tamo, gdje joj manjkaju potrebni preduvjeti. To nije moguće ni kombinovanom, ni ma kojom drugom metodom. S time moramo jednom biti načisto. Visoko cijenimo načelo potrajnosti u šumskom gospodarenju, a naročito u državnom. Ali jedno dodajemo, da nije samo potrajnost jedini kriterij i jedina ishodna tačka za prosuđivanje visine etata, nego da ima i drugih, rekli bismo, ravnopravnih faktora, koje također treba uvažavati kod uređivanja državnih šuma.

Ako već želimo, da polučimo izvjesnu potrajnost prihoda, tad možemo da na osnovu razmjera dobnih razreda i sastojinskih prilika provedemo izjednačenje prihoda i za dvije periode,

⁵ Guttenberg: Die Forstbetriebseinrichtung nach ihren Aufgaben und Zielen, str. 55.

⁶ Guttenberg: Spomenuto djelo, strana 53 i 54.

⁷ Martin: Vidi napred kod poglavlja: »Sud ostalih stručnjaka o šestarskim metodama«.

⁸ Guttenberg: Isto djelo, strana 54 i 55.

no zato nam nije potrebna kombinovana metoda sa općom porabnom osnovom (općim sječni mredom) za čitavu ophodnju. Osim toga, uređivanje državnih šuma je donekle jednostavnije, nego li šuma javnog značaja, gdje je sadanji vlasnik uživaoc redovnog prihoda šume, ili, gdje je strožija potrajnost potrebna iz specijalnih razloga. Kod državnog šumarstva nema svrhe ono fino razlikovanje vanrednog prihoda i prehvata od redovnog etata, što je katkad potrebno kod izvjesnih kategorija šumskog vlasništva. To je tim manje potrebno, što se kod državnog šumarstva pojam potrajnosti, ne smije shvatiti odviše usko i tjesnogrudno.

U teoretskom pogledu sistem šestarskih metoda, a prema tome i kombinovana, ne mogu da podnesu kritike novijih nazora u pogledu uređivanja šuma. Nemamo ništa protiv toga, ako netko usprkos tih teoretskih mana, ipak želi, da svoju šumu uređuje po sistemu šestarskih metoda. Stoga, ako se kombinovana metoda usprkos svojih teoretskih i principijelnih mana, pokazala uporabivom kod uređivanja šuma izvjesnih kategorija, može i nadalje da ostane u upotrebi. Naprotiv, za prilike i ciljeve državnog šumarstva, ova metoda nikako ne odgovara iz svih onih razloga, koje smo dosada naveli; stoga držimo, da smo na pravom putu, ako plediramo zato, da se kod uređivanja državnih šuma, posvema napusti sistem šestarskih metoda.

Posmatramo li taj »Naputak« danas, iz jedne dalje perspektive, to ipak ne možemo, a da ne odamo priznanje ideji i svrst, koju je želio da postigne. Pojedine odredbe »Naputka«, istina, ne odgovaraju posvema današnjim nazorima nauke, nu konačno to je i prirodno, jer svaki zakon, uredbu i propis treba nakon izvjesnog vremena dotjerivati i usavršavati. To je jedan prirodni zakon. Tvrditi protivno, značilo bi negirati ideju progresa.

»Naputak« je značio jednu veliku etapu u razvoju našeg šumarstva, usprkos izvjesnih nedostataka, bez kojih konačno nije ni jedno ljudsko djelo. On pretstavlja jedan ozbiljan pokušaj, da se u naše ekonomisanje sa šumama uvede neki red i sistem. Tu težnju treba bezuslovno podvući i honorirati, pa će »Naputak« u historiji našeg šumarstva uvijek zauzimati vidno mjesto.

Konačno, nezahvalno bi bilo preći bez priznanja za zaslužni rad starijih generacija.

2. Propisi za uređivanje šuma knezova Thurn i Taxisa.⁹

Na području Hrvatske, u okolici Lekenika kraj Siska, zatim u Pokuplju i u Gorskom Kotaru, posjeduju knezovi Thurn i Taxis velike šumske komplekse. Sad su te šume pod državnom upravom i vjerojatno će jedan dio preći u svojinu države ili susjednih mještana. Držimo, da će biti od interesa, ako prikažemo taksacioni sistem, po kojemu su uređivane te šume i ako upoznamo metode, po

⁹ Vidi поближе: Verordnungsblatt für den fürstlichen Thurn und Taxischen Verwaltungsdienst, Regensburg, No 1, od 1. IV. 1911.; zu Zahl 6469.

¹⁰ Isto djelo, strana 518.

kojima su napredni stranci radili u našim prilikama. Unapred moramo priznati, da čitav taksacioni sistem stoji na vrlo visokom stupnju, kako radi liberalnosti svojih odredaba, tako i radi savremenih nazora.

Razlaganje o zadaći uređivanja, o stanovištu prema pitanju potrajnosti, tvorbi gospodarskih jedinica, gospodarskom razdjeljivanju šume, kao i o ostalim odredbama, čine dojam izrađenog i uravnoteženog sistema. Pošto nas interesuje u prvom redu način obračuna etata, to ćemo se s tim postupkom upoznati u najkraćim crtama.

Opća sječna osnova sastavlja se samo za dvije periode po 20 godina. Prva se perioda dijeli u dva polurazdoblja po 10 godina. U tu se osnovu uvršćuju sa svojom površinom i drvnom masom sve sastojine, koje su određene za sječ u slijedećih 40 godina. Gdje prevladaju čiste sječe, dodjeljuju se samo I. razdoblju površine i drvene mase, a II. periodi samo površine bez drvnih masa. Taksator treba da se još prilikom vanjskih radnja odluči, koje će sastojine odrediti za sječ u slijedećih 40 godina; za dalju budućnost ne određuje se ništa. Na osnovu sastojinske karte ispituje se, nije li gdje potrebno provodati vjetrobrane prosjeke ili slična pomagala za osiguranje protiv vjetra.

Da se za budućnost bolje označi potreba takovih mjera i da se lakše stvori slika o namjeravanom sječnom redu, preporuča se u smrekovim sastojinama one odsjeke, koji će vjerojatno doći do sječe u III. periodi, na nacrtu označiti znakom »III.« U opću sječnu osnovu ne ulaze ti odsjeci.

Glede samog uvrštenja u opću sječnu osnovu mjerodavni su ovi razlozi:

1. Predvidna sječna zrelost i starost.
2. Sječni red.
3. Polučenje normaliteta.
4. Potrajnost i jednakost prihoda i
5. Sposobnost za pošumljenje i uzdržanje produktivne snage tla.

Težnja za polučanjem potrajnosti u smislu starih šestarskih metoda, ne samo da nije potrebna, nego je kod abnormalnog razmjera dobnih razreda upravo štetna.¹¹

Taksacija treba pomno da prosudi, kojemu od navedenih faktora treba dati prednost. U prvom redu dolazi princip najpovoljnijeg iskorištenja svake sastojine, čime je jasno manifestovana tendencija, koja ovaj sistem karakteriše kao umjereno sastojinsko gospodarenje. Najveću pažnju treba posvetiti izboru sastojina, koje dolaze do sječe u I. razdoblju. U dvojbjenim slučajevima ispituje se sječna zrelost pomoću postotka zrelosti, čime ponovno dolaze do izražaja principi sastojinskog gospodarenja.

U svrhu polučanja normalnog stanja treba nastojati, da se u prvom redu postigne normalni prirast; radi toga se pro

¹¹ Isto djelo, strana 528.

pisuju za sječu sve prezrele sastojine, kao i one slabog prirasta i nepotpunog obrasta. Tek u drugom redu teži se za polučjenjem normalnog razmjera dobnih razreda, nu kod toga treba oprezno postupati; taj se cilj ne smije previše isticati i nastojati, da se poluči pod svaku cijenu.

Razmjer dobnih razreda vrši ulogu regulatora kod ograničenja ili proširenja etata, koji proizlazi uvažavanjem principa sastojinskog gospodarenja. Normalna površina jednog razdoblja je regulator za opseg sječa u slijedećih 20 godina, pa se kod približno normalnih prilika ova uzima kao temelj kalkulacije.

Kod abnormalnih prilika otstupa se od normalne površine periode. Kod toga se istražuje odklon sječne dobe od visine ophodnje; više sječno doba kod onih vrsti drveća, koje u višoj starosti pokazuju znatan prirast u vrijednosti (bor i hrast) dopušta se bez daljnega. Uz najstariji dobní razred, treba uzeti obzir i na najmlađi, jer njegovo prostranstvo također ima utjecaj na veličinu sječa u slijedećem razdoblju.

Isto tako i velike čistine, koje će se doskora pošumiti, uvećavaju površinu najmlađeg dobnog razreda, što također djeluje umanjujući na sječe najbližeg razdoblja. Na razmjer dobnih razreda susjednih gospodarskih jedinica uzima se isto primjereni obzir. Posebna sječna osnova sastavlja se samo za slijedećih 10 godina. U slučaju prirodnog pošumljenja mogu se u prvom polurazdoblju vršiti sječe i u sastojinama, određenim za II. polurazdoblje. Za svaki slučaj izlučuju se u svakoj gospodarskoj jedinici rezerve, u iznosu od pola do trogodišnjeg etata (§ 69.).

3. U Sloveniji.

U sličnom položaju kao i državne šume u Hrvatskoj, Slavoniji i Vojvodini, našla se u času oslobođenja i Slovenija samo s tom razlikom, da je tu ostao od prijašnjeg režima vrlo napredan i izrađen taksacioni sistem, koji u mnogome može da bude uzorom i ostalim zemljama.¹²

Odredbe o obračunu etata, sadržane su u naročitom poglavlju: Obračun etata za slijedećih 10 godina, pa ćemo prema tima propisima ukratko iznijeti sistem rada.¹³

Na osnovu skrižaljke o razmjeru dobnih razreda, utvrđuje se za svaku gospodarsku jedinicu napose, da li ima dovoljnu površinu zrelih ili za sječu doraslih sastojina; nadalje se ispituje, kako su zastupani slijedeći mlađi i najmlađi dobní razredi ili, kako dugo će se

¹² Instruktion für die Begrenzung, Vermessung und Betriebseinrichtung der österreich. Staats- und Fondsforste, Wien 1901. Kratak prikaz te instrukcije izišao je u »Šum. Listu« iz 1902. godine, strana 465 i dalje, stoga se ne ćemo upuštati u njen detaljniji prikaz.

¹³ Vidi također djelo: Th. Micklitz: Bestandeswirtschaft und Altersklassenmethode, Wien 1916., str. 7 i dalje.

morati manje sjeći, da se manjci drvnih masa nadopune, ili konačno, za koje vrijeme će dotjecati višci drvnih masa nad normalnim etatom.

U tu svrhu treba naročito iskazati:

1. Zrele sastojine, čiji je postotak zrelosti pao ispod gospodarskog i čija je sječa provediva obzirom na sječni red.

2. Sastojine, u kojima je potrebno provodati mjere obrane protiv vjetrova (Loshieb, Umhauungen).

3. Sastojine oštećene ili slabog prirasta i obrasta, čija je sječa nužna iz šumsko-uzgojnih razloga i konačno

4. One sastojine, koje treba posjeći za volju sječnog reda.

Tako iskazane drvene mase i površine ujedno znače maksimalni etat, koji bi se, uvažanjem principa pod 1—4, mogao iskoristiti u slijedećem razdoblju.

Na osnovu tih podataka, a uvaživ i razmjer dobnih razreda, treba kalkulatивно i približno još i detaljnije odrediti dopustivu sječnu površinu jednog razdoblja. To postizavamo u prvom redu na taj način, što se kod približno normalnog razmjera dobnih razreda sravnjuje predložena površina sječa sa normalnom površinom jedne periode, pa se nastoji istu pridržati.

U protivnom slučaju odabere se stanovito uporabno doba, unutar kojega će se abnormalnosti donekle izravnati, pa se za to doba odgovarajuća površina periode uzima kao granica iskorištenja u slijedećih 20 godina.

Skrižaljka dobnih razreda spojena je sa sječnim predlogom, u koji se uvrštavaju sastojine prema stupnju njihove zrelosti u 4 polurazdoblja po 10 godina. Etat se dakle u prvom redu određuje prema površini, a iz ove se dalje izvađa poznatim načinom etat izražen u drvnoj masi. Taj je jednak drvnoj masi, koja se nalazi na predloženim površinama, uvećanoj za prirast do polovice razdoblja, a umanjenoj sa gubicima kod izrade drveta.

Kao daljnja kontrola upoređuje se tako izračunati etat sa sveukupnim poprečnim sječivim prirastom ili sa etatom, koji se ustanovljuje pomoću formule. Ujedno se ispituje upliv dosadanjih kao i budućih sječa na razvoj razmjera dobnih razreda, pa se i na tom temelju prosuđuje dopustivost predloženog etata. Kod slobodnih, servitutom neopterećenih šuma, ne zahtijeva se strožija potrajnost prihoda. Prema namjeri instrukcije za visinu etata mjerodavno je stanje i prostranstvo sastojina, navedenih pod tačkom 1—4, dok razmjer dobnih razreda nastupa samo kao regulator onoga etata, koji proizlazi uvažanjem principa pod 1—4.

U praksi se često obratno postupa naime, da se polazi od razmjera dobnih razreda i da se na tom temelju unapred ustanovi etat površine; na tom temelju se u sječnu osnovu uvršćuje toliko sastojina, dok se etat površine ne ispuni. Rezultat je prividno isti, dok zapravo postoje principijelne razlike: za sječnu je zrelost mjerodavno u prvom redu stanje sastojina, prirast i obrast, a tek onda

starost. Instrukcija upravo naglašava sječnu zrelost pojedine sastojine i daje prednost momentima sastojinskog gospodarenja, dok se u praksi često pogoduje faktorima potrajnosti (razmjer dobnih razreda). Sama je metoda u svojoj teoretskoj zamisli i ispravnom, praktičnom provođanju, kombinacija sastojinskog gospodarenja sa metodom o razmjeru dobnih razreda.

Jedina, donekle slaba strana te metode prema Micklitzu, jest ta, što operiše sa konkretnim površinama, što u slučaju slabog ob-rasta sastojina (a to su u pravilu starije sastojine) i raznog boniteta stojbine, dakle i manje drvne mase, vodi do premalenog etata. Kod velikih se površina može pretpostaviti, da će se te netačnosti izravnati same po sebi, a kako se mogu i samom metodom ukloniti, vidjet će se iz kasnijih razlaganja.

4. U Bosni i Hercegovini.

Naredbom bivšeg zajedničkog Ministarstva Finansija od 30. VII. 1909. broj 7.034 (Bos.-Hercegov. zemaljska vlada broj 135.906—1909.), izdana je na njemačkom jeziku provizorna Instrukcija za izmjeru i uređivanje državnih šuma u Bosni i Hercegovini, u svrhu sastava katastra o šumama.¹⁴

Čitav taksacioni sistem izložen u toj instrukciji, mora se objektivno priznati, dosta je napredan. U mnogim se odredbama, istina, osjeća duh austrijske instrukcije iz godine 1901., nu taj je u mnogome modificiran prema specijalnim prilikama te zemlje, što je samo za pohvalu. Uvažimo li teške prilike, s kojima mora da se bori šumsko gospodarstvo u Bosni (servituti, maleni broj šumarskog osoblja, velike upravne jedinice), još većma otkaače savremenost toga uređajnog sistema.

Naročito moramo da naglasimo duh instrukcije, koja polaže veliku važnost na razmjer dobnih razreda, koji su ujedno kamen temeljac za određenje etata. Nastojanje za kristalizacijom i polučćenjem bar nekog povoljnog razmjera dobnih razreda, to bi bila glavna intencija instrukcije.

Odredbe o samom obračunu etata, navedene su u §§ 35—42., pa ćemo ih u najkraćim crtama saopćiti:

Uredajna osnova bazira na sjekoredima (Hiebszüge und Hiebsfolge). Kod njihovog projektovanja treba uzeti u obzir poredaj dobnih razreda i pristup do zrelih sastojina; ujedno treba izbjegavati prevelike žrtve, koje bi mogle prouzročiti namjeravani smjer sječe.

¹⁴ Provisorische Instruktion für die Vermessung und Betriebseinrichtung der Bosn.-Herzeg.-Staatsforste, für Zwecke der Aufstellung eines Forstkatasters. U Brošuri »Projekt za organizaciju šumarstva u Kralj. SHS i nacrt za uređenje šumske službe u Bosni i Hercegovini«, što ju je god. 1919. izdala organizacija šumara i šumskih inženjera, str. 36, predlažu se izvjesne izmjene kod uređivanja šuma.

Ako nije što naročito određeno, treba uređajnu osnovu sastaviti za prva dva razdoblja, a za ostale se periode sumarno navadaju preostale površine.

Za oba polurazdoblja prve periode navadaju se u uređajnoj osnovi i drvene mase, pa se u slučaju potrebe, unutar toga vremena, premještanjem sastojina izjednačuju prihodi.

Za šume, koje su etatom jako opterećene, treba za čitavu o-
hodnju sastaviti opću uređajnu osnovu.

Etat se obračunava za svaku gospodarsku jedinicu napose. Za visinu etata je mjerodavna (§ 37.):

1. Množina sastojina zrelih za sječu.
2. Razmjer površina pojedinih dobnih razreda.
3. Potreba stvaranja »Loshieb«-a i ostalih sigurnosnih mjera protiv vjetrova.
4. Množina nepotpuno obraslih i oštećenih sastojina, koje su slabog prirasta ili konačno, koje se za volju sječnog reda moraju posjeći.

Iz ovih podataka, a uvažujući sječnu zrelost i mogućnost iskorištenja navedenih sastojina, proizlazi približna visina etata za najbliže razdoblje. Taj kalkil treba još svestrano ispitati sljedećim načinom:

Kao prvi regulator služi konkretni razmjer dobnih razreda i to u onom istom smislu, u kojem dolazi do izražaja i u ostalim metodama, naime:

Kod približno normalnih prilika, siječe se normalna godišnja površina. Prevlađuju li starije sastojine, siječe se veća površina od normalne, a u protivnom slučaju manja.

Vrijeme, unutar kojega se mogu izravnati te abnormalnosti u razmjeru dobnih razreda, služi kao regulator za jače ili slabije dotiranje površinama. Samo u slučaju naročitih razloga može se težiti za strožijom potrajnosti prihoda unutar jedne gospodarske jedinice. Gdje nema nikakvih razloga za to, mogu se etati od više gospodarskih jedinica unutar više gospodarskih okružja međusobno popunjavati. Kod vrlo abnormalnog razmjera dobnih razreda i gdje prevlađuju stare sastojine može se ovo upotpunjivanje protegnuti i na čitavu grupu gospodarskih srezova. Etat drvene mase, koji je ovako indirektno izveden iz dopustivog etata površine, podvrgava se još jednoj kontroli i to na taj način, što ga sravnjujemo sa po-
prečnim prirastom ili sa etatom, koji se izračunava pomoću koje formule. Izračunati etat sravnjuje se nadalje i sa dosadašnjim, kod čega se uvažuje upliv, kojega je isti vršio na uspostavu sadanjenog razmjera dobnih razreda.

Sve te uporedbe i prosuđivanja (Ervägungen) dovode konačno do fiksiranja površine, koja se smije dodijeliti jednoj ili dvjema periodama. Iz tako direktno ustanovljenog etata površine, određuje se indirektno etat drvene mase na taj način, da se najbližem gospodarskom razdoblju dodijeli toliko zrelih sastojina, dok

se dopustivi etat površine ne ispuni. Drvna masa, koja se nalazi na dodijeljenim površinama, uvećana za tekući prirast, pretstavlja etat odnosno razdoblja.

Ne uređujemo li šumu u smislu »sastojinskog gospodarenja«, nego iznimno po kojoj šestarskoj metodi, tad dopustivi etat treba obračunati na osnovu opće sječne osnove i iz površina i drvnih masa, koje su dodijeljene prvoj periodi.

O specijalnoj sječnoj osnovi (Haungsplan), daje potrebne upute § 41. iste instrukcije. Ova se osnova sastavlja na temelju opće za slijedećih 10, a eventualno i više godina, na taj način, da se uvrste one površine i drvene mase, koje su već u općoj osnovi tom vremenu dodijeljene. Drvene mase, koje se nalaze na tim površinama, uvećane za prirast do polovice vremena, za koje se etat obračunava, a umanjene gubicima kod izrade, predstavljaju etat (ortsgemässer Hiebssatz) za odnosno vrijeme.

Kod gospodarskih jedinica, koje su karaktera prašume kao i kod sastava jednostavnih eksploatacionih osnova za kraće vrijeme, ne uzima se u račun prirast, koji će kroz to vrijeme uslijediti.

Vrlo je umjesna i ta odredba instrukcije, da na koncu osnove treba navesti one površine, na kojima se može vršiti sječa za vrijeme od tri godine u slučaju, da se revizija ne bi mogla pravovremeno obaviti nakon izmaka uređajnog doba.

5. U Srbiji.

Koliko nam je poznato, u Srbiji nema propisane instrukcije, u kojoj bi bili obvezatno izloženi principi, po kojima treba uređivati državne šume.

Način, po kojem će se obračunati etat šume, više je prepušten izboru samog taksatora, kako to svjedoči slučaj privrednog plana za šumu manastira Naupare.¹⁵

Takovo slabo stanje u pogledu uređivanja šuma bit će nam razumljivije ako uvažimo, da je šumsko gospodarenje u Srbiji novijeg datuma. U prošlosti imalo je da se bori s najvećim poteškoćama u svakom pogledu, pa ćemo pojmiti, ako se nije mogao iskristalizovati neki općeniti taksacioni sistem.¹⁶

Uz ovakove teške prilike, gdje se radilo o samom opstanku šume i šumarstva, pojmljivo je, ako se nije dospjelo baviti se izgradnjom taksacionog sistema, već je bio preči posao, spasavati ono, što se još dade spasiti.

¹⁵ Др. Ђ. Јовановић: Наука о уређењу шума (Таксацији), Београд 1911 страна 33 и даље.

¹⁶ Др. Миливоје С. Васић: Наше шуме, Београд 1904. У предговору налазимо следеће: »Наше шуме налазе се у критичном стању. Има изгледа, да ће бити потпуно уништене. Како сазнајемо, одбор за проучавање пројекта о изменама и допунама у закону о шумама у Народној Скупштини, изменио је тај закон у томе, што се по њему укидају све окружне шумске управе у земљи и сви шумарски чиновници, а задржавају само чувари државних шума, који ће бити придодати полицајним властима.« И т. д.

Međutim, kasnije se ipak počelo raditi i u tom pravcu, jer su nakon izmjere državnih šuma: Zvezda, Crni Vrh i Tara, imale da uslijede i vanjske taksacione radnje, iza čega bi svakako došlo na dnevni red i riješavanje taksacionog sistema. Nadošli ratovi sprječile i odgodiše taj rad.

Teške poratne prilike, kad je u prvi mah trebalo riješavati pitanja obnove i organizacije uprave, bile su vjerojatno razlogom, da se nije dospjelo posvetiti veću pažnju samoj izgradnji taksacionog sistema. Uz to treba prethodno ograničiti državne šume i urediti posjedovne prilike, što će još kroz dugo vremena zadavati mnogo posla, a tek nakon toga moći će se pristupiti sastavljanju privrednih planova u većem opsegu.

(Nastavit će se.)

Одговор на чланак „Посљедице неисправних шум. такса у уговорима.“

Писац горе наведеног чланка, који је изашао у 5. бр. »Шумарског Листа« 1. маја 1924., навео је као процентне ставке сортимената босанских четињастих прашума:

58 %	корисно дрво	I. класе,	
13 %	«	«	II. « (пањеви),
4 %	«	«	II. « (дрво за рудоконе, телеграфско дрво као технички употребиво дрво и
7 %	овршици и грање,		
9 %	кора,		
5 %	обруб и		
4 %	труло дрво —		

као неупотребиве отпатке, који су при израдби стабала за корисно дрво отпали. Те је инт. госп. Вазнер пригодном уређивања и процјењивања шума установио, стога нису никако мјеродавни, већ само **теоретски** подаци, који воде премало рачуна о саставу дрвета прашуме. Други органи, који су при овим процјењивањима радили, нашли су већ много неповољније податке, али ови су квалитети дрвета боље одговарали, јер су исказали не као госп. Вазнер само 4 % већ 20 % труле и за техничке сврхе неупотребиве масе стабала, а само 55 %—60 % корисног дрвета I. и II. класе. Али пригодном реализовања уговора за сјечу дрва и израдбе стабала од купаца дрва, а и при искоришћавању дрвета од стране држ. ерара у властитој режији испоставило се је, да и ови подаци још увијек не одговарају фактичној квалитети дрвета прашуме, јер је при изради дрвета остављено неискоришћено изнашало не само 20 %, него често и много више до 45 %—40 % масе стабала.

Ова маса дрвета није мјерена под аустријском владом те је стога и остала неплаћена у шуми. Али под нашом владом заступан је принцип, да се мјери цијела оборена маса дрвета до дебљине од 13 односно 7 цм. на танком крају **без обзира на квалитет дрвета** и да се преда купцу, при чему је тада уговорено на темељу **сходних** података процјенбеног операта и искуства, које је стечено при реализовању многих уговора за сјечу дрва, да се 80 % до 85 % од мјерене и купцима предане масе дрвета има зарачунати купцу као корисно, а остатак као гориво дрво.

Дочим су прије купци настојали, да излуче само најбоље, шта више и без икакве погрешке дрво из оборених стабала и да за

њих неупотребљиво дрво оставе неплаћено у шуми, настоје они данас, пошто цијело дрво морају платити без обзира на мане, да исто што више искористе и из шуме извезу.

Крај свега тога остаје и данас још увијек 15 до 20% плаћене масе као труло, испцјепкано и са великим манама те посве неупотребљено дрво у шуми, или се, као што је случај код великих фирма Ајслер Ортлиб, Угар и Шумско Индустијско Предузеће А. Д. Добрињ-Дрвар, употребљује дијелом као гориво дрво за локомотиве или изважа као дрво за целулозу.

Стога се никако не може захтијевати, да се ово дрво, које је **само за гориво подесно и у шуми често посве неупотребљено** остало, купцима **као корисно дрво у рачун стави.**

Напротив, могло би се данашњем начину зарачунавања трговцу преданог дрвета приговорити, да се при рачунању шумских такса за корисно дрво зарачунава цијела маса корисног дрвета од 80 до 85% уз уговором утврђени проценат просјечне продајне цијене резаног материјала, премда се један дио овога дрвета, око 5%, може продати само у округлом стању као дрво за рудокопе или за телефонске, телеграфске или оградне ступце и само уз много нижу цијену него резани материјал.

Тврдња, коју је г. Вазнер у овом чланку поставио, није стога друго него изнашање неисправних и непровјерених процената, које је исти на темељу својих сопствених података, сабираних својевремено код процјењивања шума израчунао за оних 15 до 20% дрвета, које се данас трговцу као гориво дрво рачуна и које је г. Вазнер неоправдано као корисно дрво квалифицирао, јер фактички као гориво дрво у шуми и остане, или се у најбољем случају употребљује као дрво за локомотиву или целулозу те стога као корисно уопће и не егзистира.

За вријеме аустријске управе, као што је већ наведено, остављена су у шуми за техничку сврху неупотребљиви дијелови стабала (око 35 до 40% укупне масе стабала) **немјерени и неплаћени** и истом по излучењу ових за техничке сврхе неупотребљивих маса дрвета преостала маса стабала око (60—65%) измјерена је и фирмама зарачунана са 75 до 80% као корисно дрво I. кл. и са 25 до 20% као корисно дрво II. класе.

Данас се мјери цијела маса стабала до 13 цм. односно 7 цм. дебљине на танком крају а маса дрвета, која је прије са 75% и 25% као корисно дрво I. и II. кл. квалификована (око 60—65% цијеле масе стабла) ставља се фирмама у рачун **са 80% као корисно дрво**, а маса дрвета, која је прије у шуми немјерена и неплаћена остала (око 35—40% масе стабла) са 20% као гориво дрво.

Код фирме Ајслер и Ортлиб остављено је својевремено око 35—40% укупне масе стабала немјерено и неплаћено у шуми а осталих 65—60% масе стабла мјерило се и ставило фирми са цијеном од 2 K 40 х и 60 х по м³ са 63% као корисно и са 37% као гориво дрво у рачун.

Данас плаћа иста фирма на основу уговорног процента 13.25 % од просјечних продајних цијена резаног материјала из године 1922. и 1923. франко жељезничка станица Завидовићи за цијело дрво, које смо без обзира на квалитет предали за год. 1921., шумску таксу од 98.44 динара по м³ корисног дрвета за 80 % масе стабла, а 9.84 динара по 1 м³ горивог дрвета за оних 20 % масе стабла, која неупотребљена у шуми остане или се само дјеломице употреби као дрво за локомотиву.

Ја мистим, да ће сваком лајку разумљиво били, да је овај начин спровођења уговора за држ. ерар знатно повољнији, него прије под управом аустријске владе и да се с друге стране не може захтијевати, да се фирмама за труло дрво, које је у шуми остало, имају рачунати цијене корисног дрвета.

Предпоставимо, да су прије само заостале као за техничке сврхе неупотребљиве 30 % од укупне оборене масе дрвета немјерене и неплаћене у шуми, то се данас од исте количине фирмама 10 % обрачуна као корисно дрво са најмање 70 динара и 20 % као огревно дрво са најмање 7 динара по кубичку, те с тиме данас држава добије за онај прије неплаћени у шуми заостали квантум дрвета годишње, ако се годишње прода 1.000.000 м³ четињастог дрвета, најмање:

$$100.000 \times 70 \text{ Дин} = 7.000.000.—$$

$$200.000 \times 7 \text{ Дин} = 1.400.000.—$$

$$\text{Укупно: } 8.400.000.— \text{ Динара.}$$

Пошто напoкон све фирме сада за четињасто дрво плаћају шумске таксе у износу од 65—98 динара и тиме плаћају шумске таксе, које су 60 до 70 пута више од оних шумских такса, које су у год. 1911. путем јавне писмене лицитације постигнуте, одговарају оне потпуно и златној валути те су стога у сваком погледу оправдане.

Невјеројатно је само, да писац предметног чланка надсавјетник у пензији г. инт. Јосип Вазнер, који сада напада начин и поступак, примијењен код израчунавања шумске таксе, приликом обнове уговора, није прије и праводобно ставио ни најмањи приговор против овога свакако потпуно правилнога и за државни ерар сасвим повољног начина усталовљења шумске таксе, премда је у своје вријеме, — када је и сам као активни и инспекциони чиновник за највећу фирму Ајслер и Ортлиб и за фирму Угар комисионално судјеловао код обнове уговора с овим фирмама у Београду, — за то имао прилике и могућности.

Сарајево, 15. маја 1924.

Инт. Карло Кароп.

Iz Jugoslov. Šumarskog Udruženja

ZAPISNIK

II. odborove seje ljubljanske Podružnice J. Š. U.
z dne 24. III. 1924.

Predsednik ing. Lenarčič pozdravi odbornike, ugotovi sklepčnost in otvori sejo.

Tajnik ing. Ružič poroča o delu Podružnice izza zadnje odborove seje. Sklepi zadnje odborove seje so se bili izvršili. Poroča, da se je oddal tisek »Šum. Lista« zagrebški »Poligrafiji«, ki je ponudila približno $\frac{1}{3}$ ceneje kot ljubljanske tiskarne. Grajati je, da ta tiskarna ne skrbi za odpravo popravljenih tiskovnih pogreškov. — Glavna uprava je odobrila, da se natisne manjšinski načrt zakona o šumah v 500 izvodih, vendar ima podružnica preskrbeti sredstva. Natis bo stal približno 10.000 Din. — Z lesnim odsekom Zveze industrijev smo stopili v ožje stike ter bomo zamenjavali publikacije. — Zavzeli smo se za zastopstvo v planinskem svetu in v planinskih odbori. — Obračun lanske glavne skupčšine in razdelitev preostalega zneska je glavna uprava odobrila. — Glavna uprava je vložila protest zoper nameravano ukinitve ministrstva za šume in rudnike. — G. prof. dr. Ugrenović pripravlja izdajo temeljite učne knjige o »izkoriščavanju gozdov«. Naprosil je podružnico, da mu pomaga pregledati nekaj važnejših predmetnih naprav ki se nahajajo na teritoriju njenega področja. — Nedavno smo vložili prošnjo za podporo drevesnici v Slivnici iz pokrajinskega gozdnega zaklada ter upamo na ugodno rešitev.

Nato poroča blagajnik ing. Obereigner o tekočih zadevah. Tajnikovo in blagajnikovo poročilo je bilo odobreno.

Na »Sveslavenski šumarski zbor« v Pragi v dneh 25.—28. avgusta t. g., smo priporočili v povabilo centralne organizacije: Češke, Poljske, Rusije, Bolgarske in našo. Potrebno pa je, da nam se pravočasno dostavi ta program in načrt pravilnika za vseslavensko šumarsko organizacijo.

Vladni svetnik Detela razloži pomen in delokrog planinskih svetov in odborov. Funkcija odbornikov traja 6 let. Pripravljen je priporočati vladi v imenovanje na mesto drugega člana pokr. odbora, delegata, ki ga imenuje podružnica. Določena sta bila: inšpektor Viljem Putick kot delegat, gozd. svetnik ing. Karl Tavčar kot njega namestnik.

K vprašanju o zahtevi po olajšanju izvoza kostanjevega lesa je podal ing. Šivic obširno poročilo. Ministrstvo šum in rudnikov je stavilo 7 zadevnih vprašanj, na katera želi ministrstvo za trgovino in industrijo odgovora. Po poročilih okr. šumskih uprav imamo

v Sloveniji okrog 630.000 m³ kostanjevega lesa, pomešanega z drugim drevjem. Največ kostanja se nahaja v nižinskih štajerskih in kranjskih okrajih. Vendar podatki o množini ne morejo biti točni, ker je kostanjev les raztresen po premnogih parcelah dotičnih okrajev. Po istih poročilih se je leta 1923, posekalo v vsem 35 do 40.000 m³ kostanjevega lesa, kar pa nikakor ni zanesljivo. V Sloveniji imamo 6 večjih industrijskih naprav za podelavo kostanjevega lesa v tanin, z letno kapaciteto 80.000 m³ lesa. Več teh podjetij ne dobiva zadostnega lesa za svoj obrat. Sicer se pa to podjetja ne bodo rentirala, ko se dinar primerno dvigne, ker jih bo ugonobila ameriška konkurenca. Posebno za časa vojne se je posekalo veliko kostanjevega taninskega lesa v naših krajih. — Razen tega pa se seka precej tega lesa za brzojavne droge, ki se izvažajo v Italijo, potem za kole za vinograde i dr. Kostanjev sadež služi prehrani ljudi in živine.

Ing. Rudež, omenja, da se je obravnavalo to vprašanje tudi pri Zvezi industrijcev. Posamezni podjetniki so kupili večje množine tega lesa in bi sedaj radi les izvozili. Gozd. upravitelj Lang ne ceni posebno kostanjevega lesa. Glavna poraba gre za trsne kole.

Končno se soglasno osvoji stališče, da je podružnica proti olajšanju izvoza kostanjevega lesa.

Nato poroča tajnik, da je podružnica prejela vabilo za pristop k »Zvezi kulturnih društev«. Za nas pride v poštev v prvi vrsti prirejanje poljudnih strokovnih predavanj po deželi. Zveza honorira taka predavanja, tako, da je materielno omogočeno našim članom predavati. Soglasno se sklene, da pristopi podružnica kot ustanovni član z enkratnim prispevkom 50 Din.

K šesti točki dnevnega reda poroča ing. Obereigner o društveni drevesnici v Slivnici pri Mariboru. Drevesnica se je ustanovila spomladi 1922 na posestvu grofa Schönborna, ki je dal potreben prostor brezplačno v najem. Najprej je drevesnica bila predvidena v izmeri 6000 m² m in so stroški za leto 1922 bili preliminirani na 8.200 Din. Spomladi 1923 se je načrt drevesnice predrugačil, ker se je dobil primernejši prostor ter se je določil obseg 8.540 m². Od tega odpade na pota, vodni jarek in manipulacij, prostor 1764 m², ostane torej porabnega prostora 6776 m² in po odbitku steza čistega prostora 5425 m². Drevesnica je po vodnem jarku razdeljena na 2 dela in ima 22 leh.

Posejalo se je leta 1922 4 kg smrekovega semena na 400 m²; leta 1923 na 525 m² 15 kg smreke, na 262 m² 5 kg belega bora, na 104 m² 5 kg gladkega bora (*P. strobus*), na 154 m² 6 kg macesna, na 34 m² 70 kg domačega kostanja. Skupaj na 1479 m² 106 kg semena. Razen kostanja so vse setve dobro uspele. Iz setve napravljene leta 1922 uspeva približno 120.000 smrekovih sadik.

Drevesnico oskrbujeta gozd, svetnik ing. Janko Urbas in okr. gozdar Andrej Antonac od okr. šumske uprave v Mariboru. V letu 1922. drevesnica ni še imala nikakega kredita. V to se je porabil preostanek od likvidacije mariborske podružnice v znesku

338'92 Din. Jeseni 1922 je preodkazala podružnica iz volila družbe »Sava« znesek 2479 Din. V letu 1923 se je dalo drevesnici iz fonda za skupščino 11.130 Din, razen tega tudi preostanek komiteja za sprejem glavne uprave J. Š. U. v Mariboru v znesku 803'50 Din. Skupno 14.792'42 Din. — Brezplačno je dobila šumska uprava v Mariboru od grofa Schönborna les za stebre za ograjo, ing. Urbas je preskrbel brezplačno približno 2000 m bodeče žice, ing. Pahernik je podaril drevesnici sejalne deske z žlebcu.

Stroški za postavljenje ograje, izkopavanje jarkov, rigolanje, obdelovanje in setev spomladi in jeseni 1923 ter za nabavo inventarja znašajo 14.791'21 Din. Ostane torej 1'25 Din.

Za leto 1923—24 je bil odobren proračun v znesku 25.100 Din. Od tega ostane še 13.970 Din, ter iz volila družbe »Sava« 2.615'50 Din., skupno torej 16.626'71 Din.

Poročilo se soglasno odobri s tem, da odbor izreče zahvalo vsem darovalcem in posebno zahvalo vodji drevesnice gozd, svetniku ing. Urbasu. Ob enem se soglasno odobri na priznalnini za leto 1924 gozd, svetniku ing. Urbasu 1000 Din, okr. gozdarju Antonacu 500 Din. Nadalje se sklene priporočiti vodstvu drevesnice, da v tekočem letu naseje kolikor mogoče veliko površino, da tako pridemo čimprej do večje množine sadik.

Vodstvo podružične drevesnice je predložilo načrt zakupne pogodbe za zemljišče. Odbor je pooblastil upravo, da to pogodbo pregleda in sklene.

Nato poroča ing. Ružić o ponudbi neke inozemske tvrdke za dobavo sadik. Sadike bi veljale 90 do 100 Din za tisoč, dobiti pa bi jih mogli več vagonov. Sklene se za enkrat stvar odložiti, ker so sadike predač in je transportni riziko prevelik.

Nato poroča ing. Šivic o težkočah, na katere smo naleteli pri obnovitvi potekajoče zakupne pogodbe za zemljišče velike državne drevesnice (3 ha) v Ljubljani. Lastniki zemljišča, ki ga stejejo kot stavbeni prostor in je zelo poskočilo v vrednosti, zahtevajo za slučaj obnovitve pogodbe ogromno najemnino. Dosedanja pogodba poteče v 2 letih. Drevesnica v Ljubljani bi se morala ohraniti, ker sedaj še povsod primajkuje sadik. Odsek A direkcije šum je pretresal različne projekte, da doslej ni imel uspeha. Naprosilo se je zastopstvo mesta Ljubljane za primeren prostor. G. župan je izjavil, da se za večjo dobo ne more vezati. Vzrok zavrnitvi je menda tudi v tem, ker da država neredno plačuje svoje obveznosti. V poštev pride še Egerjev prostor pri tobačni tovarni, potem pa staro strelišče, kjer je tudi poprej bila drevesnica. Pogajamo se tudi za Plautzov prostor in smo obljubili dati toliko, kolikor nese seno. Vendar ta prostor ni posebno primeren. Končno izjavlja, da bomo morali opustiti to drevesnico, če ne dobimo primerne prostora in se nam ne posreči, doseči ugodne pogoje za podaljšanje zakupne pogodbe za staro drevesnico.

Po daljši debati se sklene 1. da se bo skušalo z dovoljenimi sredstvi dobiti primeren prostor; 2. istočasno se bo skušalo omiliti pogoje dosedanjega najemnika.

Ing. Ružić predlaga, da se istočasno začne misliti na ustanovitev velike podružnične drevesnice v spodnjem delu Tivolskega parka. Drevesnica naj bi se napravila kot vzorna drevesnica ter luksuzno in kraju primerno uredila in opremila. Ograja naj bi se napravila po načrtih mestnega stavbenega urada, za to naj bi tudi mesto nekaj prispevalo. Kot najemnina za zemljišče naj bi se dala vrednost, ki jo dobi magistrat vsakoletno za seno. — Ker predlagatelj še nima konkretnih predlogov, se zadeva odloži. — Splošno se je pozdravila ideja za osnovanje podružničnih drevesnic, le sredstev bo treba pridobiti.

K sedmi točki dnevnega reda »Razgovor o reorganizaciji šumske uprave z ozirom na ustanovitev oblasti« poroča ing. Šivic. Organizacija šumarstva je načelno rešena z določili ustave in zakona o občni upravi. Z ustanovitvijo oblasti prehajajo posli jayne uprave na velikega župana. Tusem spadajo tudi posli šumskega nadzora, v II. inštanci posli sedanjega odseka A direkcije šum. Po likvidaciji pokrajinske uprave se mora odsek A oddeliti od odseka B. Slednji se preosnuje v samostojno direkcijo šum kot drugostepeni organ uprave državnih gozdov in domen. Pri likvidacije je nujno potrebno, da si zavarujemo nekatere važne pridobitve. Odsek A je doslej fungiral kot oddelek pokrajinske uprave, vendar so se vsi predmeti gozdarstva in lovstva imenom pokrajinske uprave reševali samostojno. Delokrog tega nadzorstvenega oblastva se je po preobratu močno razširil (na pr. na lovstvo; zakon o prijavi sečenj in dr.). Oblastni gozdarski referat, v katerega se po zakonu o občni upravi preobrazji odsek A direkcije, se mora zavarovati v dveh smereh: 1. z ozirom na popolno samostojnost odločanja v vseh čisto strokovnih stvareh in na obligatornost konzultiranja v predmetih, ki so z gozdarstvom in z lovstvom v zvezi; 2. ostati mora toliko strokovnega osebja, da se bodo obsežna opravila mogla redno izvrševati.

Z ozirom na ureditev razmerja sreskih referentov do sreskih načelnikov naj bi bila merodajna naredba pokrajinske vlade z dne 16. XII. 1919, št. 13.944. Ta naredba določa, da je v vseh strogo strokovnih stvareh prideljeni gozd. inženjer kot referent tudi decernent, v pretežno strokovnih pa decernent v imenu sreskega načelnika. Pravne gozdne in lovske predmete pa rešuje referent-pravnik, vendar mora glede strokovnih zadev poprej vprašati strokovnega referenta za strokovno mnenje. To razmerje se je pokazalo kot dobro in naj bi ostalo tudi vnaprej v veljavi.

Ing Rustia razmotriva nato položaj nove direkcije šum. Bati se je, da bi relativno majhen obseg državnih in verskozakladnih gozdov mogel nekatere gospode napeljati na to, da se naj ljubljanska direkcija ukine in podredi uprava drž. in verskozakladnih gozdov Zagrebu. Opozoriti je treba merodajne kroge, da se to iz tehničnih vzrokov ne more izvesti.

Nato predlaga ing. Ružić nastopno resolucijo, ki se sprejme:

»Z ozirom na predstoječo reorganizacijo obče uprave v smislu ustave in zakona o občni upravi je Jugoslovensko šumarsko udruženje — podružnica Ljubljana, kot jedina strokovna in gospodarsko-kulturna šumarska organizacija, v svoji II. letošnji odborovi seji dne 24. marca 1924 razmotrivala vprašanje reorganizacije šumarske službe na svojem področju ter je soglasno sklenila nastopno resolucijo, ki jo predloži g. ljubljanskemu in mariborskemu velikemu županu in gospodu ministru šum in rudnikov.

Po zakonu o občni upravi se ima dosedANJI odsek A direkcije šum oddeliti od direkcije in preosnovati v oblastna referata velikih županov v Ljubljani in v Mariboru. Zato naj se odsek B sedanje direkcije šum preosnuje v samostojno direkcijo šum v Ljubljani za gospodarsko upravo državnih in verskozakladnih gozdov v Sloveniji. — Okrajni gozdarski inženjerji bodo vnaprej fungirali kot srezki šumarski referenti.

V zaščito interesov šumarstva in lovstva je potrebno, da te nove ustanove funkcionirajo brez ovir tudi vnaprej vsaj tako dobro kot so poslovale doslej. V doseg tega cilja pa je neobhodno potrebno nastopno:

A) Glede dosedanjega odseka A, za gozdno-politično upravo:

1. Da oblastni kakor tudi srezki šumarski referenti zavzemajo isti položaj in stoje v istem razmerju do velikih županov in srezkih načelnikov, kakor so ga doslej zavzemali do pokrajinskega namestnika oziroma okrajnih glavarjev, to je, da poslujejo v vseh čisto strokonih stvareh povsem samostojno, v pretežno strokovnih stvareh pa imenom šefa oblasti kot decernenti, v pretežno ali pa čisto pravnih poslih gozdarstva in lovstva pa kot obligatni konzultenti javnih oblastev, katerim so dodeljeni. Ta položaj je povsem v skladu z ustavo in z zakonom o občni upravi in se je tudi doslej pokazal kot dober in uspešen, kakor je bil uveden z naredbo predsedstva deželne vlade za Slovenijo z dne 16. XII. 1919, št. 13.944, v sporazumu z oddelkom za notranje zadeve.

2. z ozirom na izredno pomnoženo delo in na posebno pozornost, ki jo je treba posvečati šumarstvu in lovstvu teh področij, je izključeno, da bi ena sama oseba mogla vršiti vse posle oblastnega strokovnega referata, enako kot je nemogoče, da bi tudi vnaprej mogel en sam srezki referent uspešno opravljati posle referata za tri ali štiri sreze z več kot 120.000 ha povečini kmečkih gozdov. Vsled tega je v interesu gozdarstva in javne uprave potrebno:

a) da bi se vsakemu Oblastnemu šumarskemu referentu dodelil najmanj en višji strokovni uradnik — namestnik in en mlajši tehnik ter strokovna tehničnopomožna moč;

b) da se pomnoži število srezkih referentov vsaj tako, da na posameznega referenta v prihodnje ne prideta več kot dva sreza, ter da ostane referentu prideljena tehničnopomožna moč;

c) posamezni starejšim referentom ki imajo več, kot dva sreza, je potrebno prideliti pripravnike, da jim bodo v pomoč in da dobimo sposobnega naraščaja;

d) v svrhu zasiguranja sposobnega tehničnopomožnega naraščaja je potrebno, da se čimprej otvori projektirana gozdarska šola v Sloveniji po načrtih, ki so bili svojedobno predloženi ministru šum in rudnikov;

e) da se omogoči predpisano nadzorstveno in nadvse važno kulturno delovanje gozdnopolitičnega osebja, je potrebno prilagoditi potovalne pavšale tega osebja današnjim razmeram. Danes določeni potovalni pavšali znašajo povprečno komaj $\frac{1}{10}$ predvojnih pavšalov, medtem ko bi služba po predpisih morala biti najmanj dvakrat tako intenzivna kot poprej. Nadalje je treba temu osebju dovoliti popust vožnje na železnicah v službenom okolišu vsaj v taki izmeri, kot ga je imelo poprej.

B. Glede odseka B. prvotne direktcije šum.

Ta direktcija bo zaenkrat imela le tri šumske uprave. Vsled tega se je bati, da bi se ljubljanska direktcija opustila, nakar bi se 3 šumske uprave priklopile zagrebški direktciji.

Podružnica Jugoslovenskega šumarskega udruženja je po temeljitem vsestranskem razmotrivanju tega vprašanja v interesu vsega našega šumarstva soglasno zavzela nastopno stališče:

Odločno smo zoper ukinitve direktcije za upravo državnih in šum verskega zaklada v Ljubljani, in sicer prvenstveno iz naslednjih vzrokov:

1. Upravno delo v Sloveniji je zelo intenzivno, urejeno in tudi uspešno. Dohodki iz državnih in verskozakladnih gozdov dosegajo na hektar osemkratni znesek povprečnih dohodkov iz državnih gozdov v vsej kraljevini, so kljub gorati pokrajini in težkemu spravi **dvakrat** tako visoki kot v sosednji, najbolj razviti Hrvaški ter s svojimi 21.000 ha produktivnega zemljišča krijejo vse stroške uprave in političnega nadzorstva* področja Slovenije in preostaja še vedno približno **trikrat** toliko čistega prebitka na ha, kot ima n. pr. bogata Bosna vseh bruto-dohodkov iz gozdarstva, prevedeno na 1 hektar. Delo je zelo podrobno in prehaja vedno bolj v lastno režijo ter je od dobrega funkcioniranja tega aparata odvisna cela vrsta manjših in večjih zavedno narodnih industrij v obmejnih krajih Slovenije.

Te koristne organizacije ne kaže torej ukiniti, temveč jo je treba pridržati in jo spopolniti v naslednjem:

a) tehnični odsek je treba spopolniti in mu prideliti potrebno število osebja posebno pripravnikov, da bo mogel čimprej končati revizijska dela v lastnih gozdih in preiti k urejevanju in reviziji številnih drugih javnih in privatnih gozdov v Sloveniji, kar je v splošnem interesu nujno potrebno in predvideno tudi v novih načrtih zakona o šumah;

b) šumskih upravam, ki obskrbujejo državne in ver.-zakl. gozde, je potrebno čimprej prideliti posebne računske uradnike,

*) Ni treba, da so ti stroški kriti, ker so že kriti z davki, ki jih plačujejo gozdni posestniki v Sloveniji!

ker je manipulativno računsko pisarniško delo v zadnjih časih tako narastlo, da morajo upravitelji največji del razpoložljivega časa porabljati za to delo, vsled česar jim nedostaja časa za prava poklicna opravila ter trpi vse gospodarstvo;

c) direktorju je treba prideliti vsaj enega starejšega praktičnega strokovnega referenta — namestnika — in enega mlajšega ter eno tehničnopomožno moč, ker je povsem nemogoče, da bi tudi nadalje ena sama oseba, kot povečini doslej, opravljala vse strokovne posle direkcije.

2. Radi preobsežnosti in razkosanosti objektov pri šumski upravi na Bledu je potrebno, da se čimprej ustanovi projektirana nova šumska uprava v Kranjski gori, katera se bo, z večjim intenziviranjem gospodarstva državi bogato rentirala.

3. V svrhu zasiguranja naraščaja je potrebno prideljevati šumskim upraviteljem dovolj pripravnikov in končno ustanoviti gozdarsko šolo za tehničnopomožno osebje; priporočljivo bi bilo na vsak način, da tudi iz drugih krajev pridejo pripravniki vsaj za nekaj časa v prakso v Slovenijo, ki v tem oziru nič ne zaostaja za naprednim inozemstvom. To se je žal doslej popolnoma opuščalo.

4. V načrtih novega zakona o šumah je v več slučajih predvideno začasno in tudi stalno prevzemanje raznih javnih in privatnih gozdov v državno upravo, seveda proti odškodnini, s čimer bodo naloge direkcije izdatno razširjene.

5. Možno je nadalje, da bo v doglednem času v nekaterih slučajih prišlo do izvršitve določil čl. 41. ustave, to je do ekspropriacije velikih privatnih gozdnih posestev v prid državi ali samoupravnim telesom, s čimer bodo nastale nove državne šumske uprave.

6. Če bi pa še vedno obstojalo mnenje, da so vse te naloge premajhne, da bi opravičile obstoj te direkcije, naj bi se ji priklopili še ena ali dve šumski upravi v obmejnem pasu zagrebške direkcije, ker ta direkcija itak le s težavo zmaguje vseh 18 šumskih uprav, ki jih ima.

7. Razen tega pa ima Slovenija več izrazitih posebnosti (posebnost male narodne industrije, narodna eksponiranost, narečje i t. d.), katere že same po sebi zahtevajo, da se direkcija šum v Ljubljani pridrži in tudi spopolni.

K 8. točki dnevnega reda: »Kratko poročilo o načrtih zakona o šumah in eventualno zavzetje stališča« poroča ing. Ružić. Kratko omenja historiat pripravljalnega dela in poroča, da je od prijateljske strani prejel izvod končnega uradnega načrta ministrstva in ga je tudi pazljivo prebral. Žal mora ugotoviti, da ta načrt ni v dovoljni meri upošteval predlogov za izboljšanje oziroma za prilagoditev razmeram, kakor obstaja posebno v našem področju, čeravno se mora priznati, da je prevzel veliko dobrih stvari posebno iz načrta g. univ. prof. dr. Ugrenovića. Določila o krčitvi, upravi, organizaciji in nekatera druga, ki pa še vedno za naše gozdarstvo nesprejemljiva, medtem ko mnogih va-

žnih določil, ki jih naš načrt vsebuje in ki izhajajo iz lase danje prakse ter temeljijo na ustavi in zakonu o občii upravi, ta načrt ni sprejel.

Po razgovoru, ki je na to sledil, se soglasno sklene:

1. Naš t. z. »manjšinski« načrt se ima čimprej natisniti v smislu sklepa glavne uprave v 500 izvodih po potrebi ob lastnih stroških.

2. Nujno je naprositi ministrstvo, da v slučaju da je oficielni načrt res že izročen narodni skupščini, zadosti dejanjski potrebi in ugodi svoječasnemu predlogu udruženja s tem, da izposluje, da se zakonodajnemu odboru za ves čas, ko bo obravnaval ta zakonski načrt, vsled pomanjkanja gospodarskega sveta v smislu usta ve dodeli poseben sosvet strokovnjakov, v katerem naj bi bila zastopana vsa izrazitejša šumskogospodarska področja, posebno tudi Slovenija, vsaj po enem, z razmerami dobro upoznanem strokovnjaku.

Pri eventualijah se najprej obravnava predlog ing. Pahernika, da odbor zavzame stališče glede kraja, kjer naj se ustanovi gozdarska šola. Sklene se, ta predmet toliko časa odložiti, dokler ne pride odposlanec ministrstva.

Glede ureditve odnošaja srezkih šumarskih referentov do krajnega komisarja za agrarske operacije se ima naprositi direkcijo šum, da zadevo s pokrajinsko komisijo za agrarske operacije v smislu zadevnih odredb sporazumno reši.

Enako je naprositi direkcijo šum, da izposluje pritegnitev gozdarskih referentov kot izvedencev pri vseh agrarskih operacijah, tičočih se gozdarstva v dotičnem kraju.

Pritožba uprave Gornjograjskih posestev radi baje nepravilnega in gozdarstvu škodljivega postopanja nekega urada pri izločevanju pašnikov se reši na ta način, da se naroči delegatu, ki bo poslan na planinski dan v Mozirje, da predmet prouči in položaj primerno razjasni.

Vabilu krajnega komisarja za agrarske operacije na planinska dneva v Kranju dne 25. in v Mozirjah dne 30. marca t. l. se podružnica z veseljem odzove. V Kranj odpošlje tajnika ing. Ružiča, v Mozirju pa bo isti, kot odposlanec direkcije šum, zastopal tudi podružnico.

Nato obvešča tajnik, da je podružnica prejela odtis načrta zakona o lovu, ki ga je izdelala komisija pri ministrstvu. ki pa ne vpošteva naših svoječasnih predlogov in uvaža v vsej državi t. zv. regalni sistem.

Po obravnavi predmeta se soglasno sprejme nastopna resolucija, ki jo je predložiti glavni upravi in ministrstvu šum in rudnikov:

»Podružnica Ljubljana Jugoslavenskega šumarskega udruženja je po g. Drag. Kišpatiću v Osijeku prejela oficielni načrt novega zakona o lovu, izdelan po komisiji v ministrstvu. Iz tega načrta

je razvidno, da se komisija ni ozirala na predloge strokovnih društva in udruženj ter da je uveljavila le ozkosvrčno stališče nekaterih krajevnih interesentov s tem, da je v svojem načrtu vpeljala za vso državo t. zv. regalni sistem oziroma sistem lovskih nakaznic.

O tem sistemu so se merodajna strokovna društva izjavila kot o pogubonosnem za ohranitev in direktno nasprotnem povzdigi in gojitvi našega lovstva.

Odbor podružnice je z obžalovanjem ugotovil, da se pri tem ministrstvo šum in rudnikov ni oziralo na prošnjo in na ponudbo merodajnih društva in udruženj, da se v komisijo, ki bo izdelala končni načrt, pokličeta po dva njih zastopnika, da pomagajo premostiti nasprotujoča si stališča, kar je po že omenjenih, ministrstvu predloženih predlogih izvedljivo.

Podružnica Ljubljana J. Š. U. vnovič povdarja svoje trdno prepričanje, da na drug način ne moremo priti do zadovoljivega splošnega zakona o lovu in udano prosi, da ministrstvo za šume in rudnike vsekakor skliče predlagano mešano komisijo zastopnikov strokovnjakov, preden sprejme končni načrt, ki se ima predložiti narodni skupščini.

Na to predsednik ugotovi, da je dnevni red izčrpan in se vsem prisotnim odbornikom zahvali za sodelovanje in zaključijo sejo.

Ing. Ružić.

IZVADAK

iz zapisnika 4. sjednice upravnog odbora J. Š. U., održane u Našicama od 24. do 26. maja 1924.

Prisutni: potpredsjednici Ćirković i Karop; tajnici Marinović i Miletić; blagajnik Ćeović i odbornici: Manojlović, Slijepčević, Bajić, Pahernik, Lang, Božić, Ružić, Rohr i Grünwald.

Otvorivši sjednicu potpredsjednik Ćirković predlaže, da glavna uprava položi vijenac na grob grofa Marka Pejačevića, bivšeg predsjednika Hrv. Šum. Društva, što se jednoglasno prihvaća.

Nakon ovjerovljenja zapisnika uzima se na znanje tajničko i blagajničko izvješće kao i izvješće nadzornog odbora, koji je pregledao blagajnu. Iz tajničkog izvješća vidi se, da se približuju kraju pregovori radi povišenja stanarine za Šumarski Dom. Stvara se zaključak, da se iz povišene stanarine u prvom redu obave najnužniji popravci na Šum. Domu.

Uzima se na znanje dopis Čehoslovačkoga Šum. Udruženja, po kojem je odgođen sveslavenski šum. kongres na neizvjesno vrijeme te će se održati samo zbor U. J. Č. L. u Pragu. Odlučeno je, da se Jednota već sada pozove na naš zbor u Sarajevo, gdje će se odrediti naši delegati za Prag.

Kod 3. toč. dnevnog reda »Razvrstavanje šum. činovnika« razvila se oduža debata. Govornici iznose eklatantne primjere o povredi Zakona o činovnicima i Uredbe o razvrstavanju te navode konkretne primjere, iz kojih se vidi, da su šum. činovnici razvrstani za 2—3 grupe niže nego li činovnici drugih struka s istom naobrazbom. Uslijed toga je zavlдалo silno ogorčenje u svim krajevima države i mnogi činovnici kane napustiti drž. službu.

Donosi se zaključak, da se sastave predstavke na Državni Savjet, Ministarski Savjet, Predsjedništvo Narodne Skupštine i predsjedništvo Ministarskog Savjeta, u kojima će se izložiti sve nepravde i tražiti što skorije poništenje nepravdnog razvrstavanja. Nakon toga ustanovljene su glavne tačke predstavki i izabrana deputacija, koja će predati predstavke na određena mjesta. U deputaciju su izabrana gg.: Ćirković (Kruševac), Manojlović (Vinkovci), Milutinović (Mitrovica), Bajić (Sarajevo), Marinović (Zagreb) i jedan Slovenac, kojega će odrediti Podružnica Ljubljana.

Između ostalih tačaka dnevnog reda spominjemo odobrenje ugovora s tiskarom »Poligrafija« za tiskanje Šumarskog Lista.

Nadalje se donosi zaključak povodom molbe prof. Ugrenovića, da se za one, koji se bave znanstvenim radom, može dati iz društvene knjižnice najviše 10 knjiga mjesto 3, koje su predviđene pravilnikom, ali da i u tom slučaju vrijedi posudbeni rok od 1 mjeseca.

Iznosi se nadalje u »Drvotršću« objelodanjeni zaključak Saveza Industrijalaca u Zagrebu, u kojem Savez na vrlo oštar način zauzima stanovište protiv režijskog poslovanja i nijeće sposobnost šumarskih činovnika za te poslove. Nakon odlučne debate donosi se rezolucija (vidi 6. br. Šum. Lista).

Primaju se novi članovi:

Utemeljaci: Dr. Rekar Ernest, posjednik i drv. trg. Jesenice.

Redoviti: Ing. Foreyt Edo, upravitelj šum. Koška; Ukropina Dušan, čin. preduzeća Dobrlin-Drvar; Ing. Ficko Dragutin, šum. inž. pr. Diakovo; Ing. Ložjanin Milorad, šum. inž. pr. Sarajevo; Ing. Šimić Petar, šum. inž. pr. Busovača; Ing. Torlić Ibrahim, šum. inž. pr. Ohrid; Ing. Biča Jovan, šum. inž. pr. Sarajevo; Ing. Sendić Jovan, šum. inž. pr. Sarajevo; Ing. Zorčić Petronije, šum. inž. pr. Sarajevo; Singer Viljem, nadšumar, Drenovac; Miller Viljem, šum. insp., Voćin; Višnar Josip, gozdar, Jasenice; Ing. Pešić Jovan, šum. inž. prist. Bugojno; Ing. Krebelj Petar, šum. inž. prist. Banja Luka; Ing. Forkapić Ferdo, šum. savj. Vareš; Bracanović Nikola, šumarski pomoćnik, Supetar; Avramović Marko, potšumar, Bajina Bašta; Muravić Ivan, šumarski nadinženjer imovne općine Vinkovci; Ing. Lastrić Dragutin, šumarski inženjerski pristav, Zavidovići; Ing. Dobrić Ante, šumarski inženjer, pristav, Vareš; Pungerschegg A., gozdar, Vitanje; Gartner Julij, posjednik, Dražguče; Trček Zmago, rač. oficijal, Ljubljana; Lavrenčić Julij, rač. oficijal, Ljubljana; Zupanc J., drv. trg., Št. Jurij; Iveljić Juraj, šum. referent, Ljubuški; Ing. Rukavina Ivo, šum. inž. prist., Kruševac; Novak Vinko, općinski šumar, Rab.

Pomagači: Jovanović Miodrag, slušatelj šumarstva, Beograd; Nemeć Dragutin, slušatelj šumarstva, Zagreb; Kodžić Nikola, slušatelj šumarstva, Zagreb; Pajc Mišo, slušatelj šumarstva, Zagreb; Begović Branislav, slušatelj šumarstva, Zagreb; Vančetović Živko, slušatelj šumarstva, Zagreb; Belov Dimitrije, slušatelj šumarstva, Zagreb; Dunković Franjo, nadlugar, Čačinci; Tomine Andrej, nadlugar, Gomonce.

Podupiratelji: Jakovljević Milorad, drv. trg., Ada; Jovanović Gavro, sreski ekonom, Prilep; Schwab Rudolf, ravnatelj vlast., Rasinja; Teodosije Tevda Krstić, trg. drvom, Skoplje; Sadik Jašo, trg. drvom, Kačanik; Jovanović Teofil, vlasnik strugare Vrben, Rostuše.

Svršivši još nekoliko manje važnih tačaka zaključena je sjednica i naredna zakazana za sredinu jula u Vinkovcima. Glavna skupština održat će se u drugoj polovici mjeseca augusta u Sarajevu.

*

Prigodom sjednice održano je više izleta u šume našičkog vlastelinstva, gdje su učesnici imali prilike, da se uvjere o vrlo naprednom gazdinstvu toga posjeda o kojem je bilo opširnije govora prilikom ekskurzije slušača zagrebačkoga fakulteta 1922. godine. Gg. direktor Gröger i šumarnik Rohr bili su vodiči ekskurzija i učesnici su imali opetovano zgrade, da izreknu priznanje ovim odličnim stručnjacima, koji su doživjeli rijetku priliku, da su dočekali oživotvorene svoje ideale: divne mlade šume, koje su se podigle u boljoj i vrednijoj smjesi na mjestu starih šuma ili na već istrošenom zemljištu.

Članovi glavne uprave ponijeli su iz Našica najljepše dojmove i razišli se s ugodnim čuvstvom stručnjaka, koji se vesele uspjehu svojih drugova i napretku šum. struke.

Literarni pregled.

Dr. Đuro Nenadić: Osnovi šumarstva za šumarsko pomoćno osoblje, posjednike šuma i sve one, koji sa šumom imaju posla. Zagreb. 1924.

Sve veća vrijednost šume odnosno njenih produkata mora da bude pobudom za što naprednije šumsko gospodarenje. Strukovno obrazovani upravitelji naših šuma na žalost u većini slučajeva upravljaju tako velikim površinama, da sami, bez vrsnog pomoćnog osoblja, ne mogu uz najbolju volju potpunoma udovoljiti zahtjevima savremene nauke. Stoga je razumljivo nastojanje, da pomoćno osoblje dobije opsežnije obrazovanje, nego je to dosad bilo. Jedna osjetljiva poteškoća u tom bilo je pomanjkanje valjanih knjiga, koje bi u zbitom obliku i lako razumljivo prikazivale savremenu šumarsku nauku, te omogućile temeljitije obrazovanje pomoćnog osoblja i shvaćanje onima, koji ma s kojeg razloga imaju posla sa šumom i šumarstvom.

S toga zavređuje osobitu pažnju knjiga prof. Nenadića, jer je njome ispunjena jedna osjetljiva praznina u našoj strukovnoj literaturi. Veseli nas, da je autor umio i dao si mnogo truda, da što bolje i uvjerljivije prikaže zasade šumarske nauke i važnost šuma napose, te da iz golemog opsega stručnih i pomoćnih disciplina zaista odabere ono, što može poslužiti osnovom za poimanje šumskog gospodarstva.

Kako su baš prirodne nauke osnovka za razumijevanje života šume pojmljivo je, da im je autor posvetio znatnu pažnju, te svestrano osvjetlio, koliko je samo bilo moguće, sve faktore, koji su uslov postanka, razvitka i opstanka šume. Tako je očitan izgled i funkcija pojedinih organa šumskog drveta, način njihove prehrane, no potpuno je uvaženo također i značenje staništa (tla i klime). Nijesu zaboravljene korisne i štetne životinje u šumi počam od rogatog jelena do sitna omorikova pisara. Naročita je pažnja posvećena potankom opisu šumskog drveća i grmlja, gdje je autor vrlo spretno upotrijebio priliku, da dodatkom skrižaljke srednjeg prihoda pojedinih vrsta drveća bjelodano demonstrira njihovu veću ili manju vrijednost.

Mnogi poslovi u šumi iziskuju poznavanje matematike, te se baš u tom pogledu osjećaju znatni nedostaci pomoćnog osoblja; no da se i tomu doskoči iznesene su dosta opsežno elementarne računske i geometrijske zasade, popunjene

lijepim primjerima iz svakidašnje šumske prakse. Na tako stvorenoj osnovi omogućeno je razumijevanje uzgajanja, uporabe i odbrane šuma, te njihove procjene i uređenja, a da pri tom nije izostao niti kratki osvrt na lovstvo. U kratkim potezima, no ipak izdašno, upoznaje nas pisac sa sastojinama, podizanjem i pomlađivanjem šuma, a upravo je lijepo prikazana životna borba drveća i značenje prorede u toj borbi. Istaknuta su svojstva i mane drveta, njegova izradba, uporaba i otprema, a obraćena je pažnja i raznim neprijateljima šume kao i nepogodama, koje joj prijete dakako sa naznakom načina, kako ih možemo trajno nadzirati i za vremena zlu na put stati. Nalazimo uputa, kako možemo učiniti šumsko gospodarstvo preglednim i potrajnim, kako ustanovljujemo prihode šume i njenu vrijednost, te napokon i sliku normalne šume, koja u naravi rijetko postoji, no mora biti našim idealom, kojemu se treba bar što više približavati.

Jednom riječi, možemo tu knjigu označiti kao enciklopediju šumarske nauke, koja će svojim načinom obradbe, zgodnim stilom i brojnim ilustracijama, biti doista pristupačna i korisna onima, kojima je i namijenjena. Raduje nas to obogaćenje naše stručne knjige, te želimo, da se to djelo što prije raširi svuda, jer će to biti od koristi ne samo našem pomoćnom osoblju već i onima, kojima bi poznavanje šume i šumskog gospodarstva bar u osnovima neophodno nužno bilo, a na žalost gotovo posvema nedostaje.

Dr. Vladimir Škorić.

Службене вијести.

OSOBNЕ VIJESTI.

Ukazom Nj. V. Kralja od 1. juna ove godine Br. 833 postavljen je za šefa Centralnog Računovodstva Generalne Direkcije Šuma **Zivko Simeonović**, šef Odseka Generalne Direkcije Državnog Računovodstva, razvrstan u četvrtoj grupi prve kategorije sa osnovnom platom desetog stepena;

Br. 23.831 penzionisan je **Franjo Fusić**, nadšumarnik druge kategorije prve grupe pri Durdévačkoj Imovnoj Opštini u Belovaru;

Br. 23.832 penzionisan je **Stevan Petrović**, ministerijalni savetnik treće grupe prve kategorije pri Direkciji Šuma u Zagrebu;

Br. 23.834 postavljen je za šefa Računovodstva Direkcija Šuma u Skoplju **Krstivoje Drajić**, okr. šumer prve grupe druge kategorije Šumske Uprave u Gornjem Milanovcu;

Gospodin Ministar Šuma i Rudnika rešenjem svojim Br. 24.573 od 13. juna ove godine premestio je po potrebi službe **Jovana S. Savina** šumarskog nadinžinjera prve kategorije sedme grupe iz Kotarskog Ureda u Konicu za Šumsku Upravu u Šipovu;

rešenjem svojim Br. 23.257. od 7. juna ove godine premestio je po potrebi službe **Juraja Šutiju**, podšumara — pripravnika — prve kategorije devete grupe iz Direkcije Šuma u Skoplju za Šumsku Upravu u Loznicu;

rešenjem svojim Br. 23.582 od 10. juna ove godine postavio je:

za sekretara Generalne Direkcije Šuma **Boška Mihaldžića**, šumarskog nadinžinjera prve kategorije sedme grupe pri Direkciji Šuma u Sarajevu; za pisara Centralnog Računovodstva Generalne Direkcije Šuma **Milicu Marković**, pisara

druge kategorije četvrte grupe iste Direkcije, i za pisara — pripravnika — Centralnog Računovodstva Generalne Direkcije Šuma **Nastasiju Vujanac**, pisara druge kategorije pete grupe iste Direkcije.

rešenjem svojim Br. 23.258. od 7. juna ove godine premestio je po potrebi službe:

Kostu Šarčevića, podšumara treće kategorije druge grupe iz Šumske Uprave u Kavadaru za Šumsku Upravu u Gornjem Milanovcu; **Jaroslava Konečnog**, podšumara treće kategorije treće grupe, iz Šumske Uprave u Skoplju za Šumsku Upravu u Kavadaru; **Sretena Rosića**, podšumara — pripravnika — prve kategorije devete grupe, iz Brodske Imovne Opštine u Vinkovcima za Šumsku Upravu u Bajinoj Bašti; **Petra Valentića**, podšumara — pripravnika — prve kategorije devete grupe, iz Šumske Uprave u Boljevcu za Šumsku Upravu u Golupcu; **Ivana Rukavinu**, podšumara — pripravnika — prve kategorije devete grupe, iz Šumske Uprave u Kruševcu za Šumsku Upravu u Kuršumliji; i **Ibrahima Torlića**, podšumara — pripravnika — prve kategorije devete grupe, iz Šumske Uprave u Kraljevu za Šumsku Upravu u Ohridu.

rešenjem svojim Br. 23.581. od 10. juna ove godine postavio je:

za šefa Računovodstva Direkcije Šuma u Aleksincu **Vladimira Korzenskog**, okružnog šumara druge kategorije treće grupe Šumske Uprave u Ohridu, i za blagajnika Direkcija Šuma u Čačku **Josipa Hofmana**, okružnog šumara druge kategorije treće grupe Šumske Uprave u Golupcu, — obojicu po potrebi službe.

rešenjem svojim Br. 23.580. od 10. juna ove godine postavio je za knjigovođu druge kategorije četvrte grupe pri Centralnom Računovodstvu Generalne Direkcije Šuma **Mitra S. Kneževića**, knjigovođu Generalne Direkcije Državnog Računovodstva, razvrstanog u četvrtoj grupi druge kategorije;

rešenjem svojim Br. 22.587. od 31. maja ove godine penzionisao je **Zivotu Đ. Kamperelića**, administrativnog činovnika u rangu podšumara prve klase pri Šumskoj Upravi u Beogradu, razvrstanog u trećoj grupi treće kategorije;

rešenjem br. 19.497 od 19. maja ove godine postavio je **Antuna Tropera**, bivšeg šumarskog nadinžinjera osmog činovnog razreda, za sekretara prve kategorije pri direkciji šuma u Čačku i

rešenjem od 20. maja 1924. za podšumara — pripravnika prve kategorije devete grupe pri šumskoj upravi u Golupcu **Gregora Šitera**, diplomiranog šumarskog inžinjera gospodarskog šumarskog fakulteta u Zagrebu;

za podšumara — pripravnika — prve kategorije devete grupe pri šumskoj upravi u Vranju **Janka J. Grajsera**, diplomiranog inžinjera visoke šumarske škole u Beču.

rešenjem br. 22.588 od 30. maja ove godine postavio je za pripravnika — podšumara — druge kategorije pete grupe pri Šumskoj Upravi u Andrijevcu **Ljubomira J. Plamenca**, svršnog učenika srednje šumarske škole u Pisku;

† **Инг. Стеван Петровић**. Смрт је уграбила опет једнога из редова наших најбољих стручњака. Дне 26. јуна о. г. умро је у 52. години минист. савјетник Стеван Петровић, схрван дуготрајном болешћу, остављајући удову с двоје неопскрбљене дјеце.

Рад заслужног стручњака и првог нашег бујичара приказат ћемо у наредном броју.

Вјечнаја памјат!

Bilješke.

Akcija J. Š. U. protiv razvrstavanja šum. činovnika i službenika.

Na zadnjoj sjednici J. Š. U. u Našicama izabrana je deputacija, koja će u Beogradu predati predstavke protiv razvrstavanja. Dne 20. VI. sastali su se u Beogradu izabrani delegati osim gg. Čirkovića i Manojlovića, koji su se ispričali radi službenog posla.

Prvi korak učinjen je g. gen. direktoru Dr. Milivoju Vasiću, koji je izjavio, da i sam uviđa pogreške i da je sada glavno pitanje: kako da se one isprave? Naglasio je, da je uredba kriva svemu i da je komisija za razvrstavanje bila u vrlo delikatnom položaju. Članovi izaslanstva su naglasili, da je Uredba doduše nepotpuna, ali da se je i kraj takove Uredbe s malo dobre volje moglo provesti razvrstavanje na korist činovništva, kako je to bilo i u drugim resorima, gdje je komisija zauzela stanovište u prilog činovništva, gdje god je Uredba bila nejasna. Konačno je zamoljen g. gen. direktor, da predvede deputaciju predsjedništvu Drž. Savjeta, što je on vrlo spremno učinio.

Deputaciji su se pridružili iz Min. Šuma još i gg. načelnik Simonović, savjetnik ing. Šolc i inspektor Čajkanović.

Prva predstavka predana je podpredsjedniku Drž. Savjeta g. Tugomiru Alaupoviću, kojemu su članovi deputacije opširno razložili sve povrede Zakona i Uredbe i dobili od njega vrlo povoljan izgled za rješavanje utoka na Drž. Savjet.

Zatim su delegati predali jednu predstavku predsjedniku Narodne Skupštine g. Ljubi Jovanoviću, koji je naglasio, da je Uredba nevaljala i da je opća želja, da se ona izmijeni. Preporučio je kontakt s dot. parlament. odborom, koji će riješavati ovo pitanje.

Zatim je predana predstavka Ministru Šuma i Rudnika g. Dr. Kojiću, a preko Saveza Drž. Činovnika i Službenika Predsjedništvu Min. Savjeta. Članovi izaslanstva predali su osobno prepise predstavki i pojedinim Ministrima, da budu upućeni u stvar, kad se bude rješavala.

Predstavke su u glavnom istog sadržaja, pa donosimo radi orijentacije gg. članova J. Š. U. predstavku, upućenu g. Ministru Šuma i Rudnika.

JUGOSLOVENSKO ŠUMARSKO UDRUŽENJE — ZAGREB.

Broj 275/924.

GOSPODINE MINISTRE!

Razvrstavanje šumarskih činovnika i ostalog osoblja po Uredbi o razvrstavanju i raspoređivanju činovnika i ostalih drž. službenika građ. reda od 31. oktobra o. g., koje je razvrstavanje obavila naročita komisija u smislu čl. 226. Zakona o činovnicima i ostalim drž. službenicima građ. reda — izazvalo je veliko ogorčenje i komešanje u redovima šum. osoblja.

Brojne predstavke iz svih krajeva države ponukale su J. Š. Udruženje, da prouči ovo pitanje. Glavna uprava na svojoj 4. sjednici, održanoj dne 25. maja u Našicama, donijela je zaključak, da Vam se predloži ova

PREDSTAVKA.

Otkad je osnovano ovo Udruženje, Ministarstvo Šuma i Rudnika obraćalo se na njega po svim važnijim stručnim pitanjima. Udruženje je shvatilo svoju dužnost i članovi su velikim samoprijegom i oduševljenjem sudjelovali kod izradbe važnijih zakonskih predloga i Uredaba.

Po analogiji toga postupka J. Š. U. se je nadalo, da će se saslušati savjet jedinog stručnog Udruženja i u pitanju, koje je od presudne važnosti za daljnji razvoj šum. struke, a to je činovničko pitanje.

Međutim je donešen Zakon o činovnicima i Uredba o razvrstavanju, a da mišljenje Udruženja nije saslušano, a predlozi, koji su iz vlastite inicijative predani, nisu došli do uvažanja.

Tereti zakona svaljuju se na sve činovništvo, pa kod toga šum. struka ne prolazi ni bolje ni gore od drugih.

No drukčije stoji stvar s Uredbom, koja je šumarsku struku tangirala više no ikoju drugu.

Ona nije za šumarsku struku izvršila ono, što čl. 11. Zakona propisuje, te ne samo da ne obuhvata sve, što po zakonu treba da obuhvati, ne samo da nije u skladu sa Zakonom, nego je donošenjem te Uredbe za šum. struku stvoreno stanje, koje nikako ne odgovara ni stvarnosti.

U 4—8. grupi I. kat. i u 1—4. grupi II. kat. spominju se nazivi zvanja, koja u šum. struci faktično ne postoje, a u Uredbi nigdje nije označeno koja se stvarna dosadašnja zvanja imaju razumijevati pod tim nazivima. Obratno opet, nigdje u Uredbi nisu navedeni nazivi, koji odgovaraju faktičnim nazivima položaja, kako je to navedeno najvećom točnošću kod drugih zvanja pa i u samom rudarskom odjeljenju Ministarstva šuma i rudnika. Kraj takvog stanja stvari bilo je jasno, da se najveći dio šum. činovnika i službenika uopće ne može kategorisati ni razvrstati po toj Uredbi.

Pa ipak se je komisija, sastavljena u smislu čl. 226. Zakona o činovnicima odvažila na nemogući posao, da po toj nepotpunoj Uredbi rasporedi i razvrsta činovnike šum. struke.

Rezultat je toga razvrstavanja veliki broj žalbi, podnešenih Državnom Savjetu, koji će ih morati uvažiti, jer razvrstavanjem nisu povrijeđeni samo Zakon o činovnicima i Uredba o razvrstavanju, nego i temeljni princip pravnog poretka, koji jamči stečena prava svakom građaninu ove Države, a u šum. činovničku struku je unesen veliki talas ogorčenja, nezadovoljstva i razdora, koji neće ostati bez kobnih posljedica za daljnji rad i razvoj ove važne privredne grane, kojoj su povjerene milijarde narodnog blaga.

J. Š. U. svjesno posljedica, koje će ovo razvrstavanje imati ne samo u sadašnjosti nego i u dalekoj budućnosti; svjesno svoje teške odgovornosti ne samo pred sadašnjim svojim članovima, već i pred onim nizom generacija, koje će nas kriviti, zašto nismo upeli sve svoje energije, da se zapriječi zlo i rasap našeg šumarstva — apelujemo na Gospodina Ministra, da se zauzme svim silama kod svih nadležnih faktora, da se ovo razvrstavanje poništi te se zaštedi posao Drž. Savjetu, a od šumarstva naše države ukloni pogibao, u koju neminovno srlja, ako se za vremena ne spriječi.

Svoju tvrdnju i molbu obrazlažemo ovim razlozima.

I. U drugim resorima komisije su imale samo taj posao, da pojedine činovnike metnu u grupe prema položaju, fiksiranom u Uredbi, dok je komisija u Ministarstvu šuma imala dvostruku zadaću t. j. da najprije ispravi nedostatke Uredbe i fiksira položaje, a tek onda da po tim položajima razvrsta činovnike.

Čl. 4. Uredbe veli, da »za zvanja koja nisu pomenuta u prethodnim članovima, resorni Ministar u sporazumu sa Ministrom Pravde i Finansija odredit će u koju grupu imaju da uđu analogno prema zvanjima, koja su pobrojana u grupama, a koja se imaju smatrati kao zvanja, koja obeležavaju važnost funkcije u dotičnoj grupi.«

Ne znamo, je li se komisija držala toga člana ili nije, no ni u kojem slučaju ne može se smatrati, da zvanja, pobrojana u grupama, mogu služiti analogijom za ostala, jer su ondje, kao što je spomenuto, navedeni neki novi nazivi, a nigdje nema tumača za te nazive. Tako se nikakvom analogijom prema pobrojanim novim nazivima zvanja ne da ustanoviti, u koju grupu dolazi na pr. sreski i oblasni šum. referent, šef šum. uprave i okružni šumar, šef gosp. ureda imovne općine, referenti šum. direkcija, šefovi nadzorništva za pošumljenje krša i goleti itd. — dakle 80% šum. činovnika.

Taj se je nedostatak mogao donekle popraviti ispravnim tumačenjem intencije Zakona o činovnicima naročito čl. 9. i 29.—32. Ustanovivši naime osnovu i položajnu platu, intencija je Zakona, da činovnik dobiva osnovnu platu prema svojim godinama službe, a položajnu prema mjestu i položaju, koji zauzima u toj struci.

Ne imajući oslonca u Uredbi, komisija je prvi dio svoje zadaće, t. j. fiksiranje položaja spojila s drugim dijelom t. j. razvrstavanjem činovnika u te položaje te je prešavši svoj djelokrug razvrstavala činovnike, a ne službu i položaje, koje su ti činovnici obnašali. Jednom riječju, ona je uzimala za pojedinog činovnika one kriterije, koji su mjerodavni za njegovu osnovnu, a ne za položajnu platu.

Udaljivši se tako od glavnog oslonca, od zakona, obilježila je svoj posao nedosljednošću i ne imajući jedne misli vodilje i jednog načela kod razvrstavanja, unijela je komisija ovim razvrstavanjem u šum. struku pravu zbrku.

Odatle dolazi, da činovnike s jednom te istom službom imedmo u 4 grupe i u raznim kategorijama.

Tako imademo žup. (oblasne) referente, koji vrše istu službu, u 3., 4., 5., 6. grupi I. kategorije, pa čak i u II. kategoriji; imamo nadalje šefove imovnih općina u I. i II. kategoriji; zatim referente oblasnih direkcija od 3.—8. grupe I. i u II. kat.; šefove šum. uprava u svim nižim grupama I. kat. i u II. kat. i t. d. iako svi vrše istu službu te zauzimaju isti položaj. Moglo se doduše dogoditi, da se jedan te isti položaj percentualno razdjeli na 2—3 grupe, da se daje prilika za promaknuće nakon stanovitoga roka službovanja, ali se ni u kojem slučaju ne može to dogoditi u spomenutim granicama, koje su u protivnosti sa čl. 9. i čl. 32. Zakona o činovnicima.

Čl. 9. predviđa naime pripravne, pomoćne i glavne grupe. Ako je neki položaj u jednom slučaju u glavnoj grupi I. kat. (t. j. u 3.—6. grupi), onda ne može taj isti položaj biti u drugom slučaju u pomoćnoj grupi (t. j. u 8. i 7.) iste kategorije, (osim slučaja po članu 57., t. j. nedovoljan broj godina) ili dapače u II. kategoriji!

Čl. 32. veli šta više: »Svi činovnici iste grupe u jednoj kategoriji imaju istu položajnu platu, i prema tome isti službeni položaj bez obzira, kako se ti položaji (zvanja) u pojedinim strukama nazivaju.

Komisija se nije držala posljednjeg stava tog člana, već je vršila razvrstavanja po nazivima i dosadašnjim platama bez obzira na položaj. Uslijed toga je došlo do upravo nevjerovatnih odnosa, da su često šefovi nadležstva u nižoj grupi nego njihovi podređeni organi ili u istoj grupi kao i njihovo pomoćno osoblje bez ikakvih kvalifikacija!

II. Pri razvrstavanju ne bi se smjelo dogoditi, da činovnici jedne struke s istom kvalifikacijom i s istim brojem godina službe zastaju za činovnicima drugog resora s istom kvalifikacijom i jednakim brojem godina službe.

To se vidi već i iz člana 9. Uredbe o razvrstavanju, koji propisuje:

»Inžinjeri svih struka u svim resorima u kojima ih ima, raspoređuju se kao inžinjeri Ministarstva Građevina.«

Poznato je, da je 80% šumara svršilo visoku školu ili fakultet te nose naslov »inžinjer«, pa bi se i na njih morala protegnuti analogija ovog članka. Međutim bi mogli navesti mnogo primjera, gdje su inžinjeri u raznim resorima s manje godina službe i s manjim djelokrugom rada došli za 2—3 grupe više nego li njihovi kolege u Ministarstvu šuma.

Gledajući analogiju s drugim zvanjima još je poraznija slika. Tako su n. pr. oblasni (županijski) veterinarski, gospodarski i drugi referenti raspoređeni na više mjesta za 2—3 grupe više, nego li šumarski referenti (i ne spominjući slučajeve, gdje stariji od tih činovnika i nemaju uvijek visokoškolske spremlje!).

Sada se može opravdano pitati, koji su uzroci zapostavljanju struke, kojoj je povjerena uprava 50% teritorije, dakle polovine površine ove države na čuvanje i pošumljenje? struka, koja ima jedan od najtežih studija; koja ima najteži položaj između svih stališa iste naobrazbe; kad se zna, da šumari provode svu mladost u najzabitnijim krajevima, lupajući se po najneprohodnijim vrljetima i prašumama, izlažući se zvjerokradicama, buri i nevremenu, padajući prerano žrtvom teških bolesti uslijed napornog rada, ili povlačeći se u naponu snage po banjama i liječilištima i liječeći u službi dobivene bolesti.

Izvolite Gospodine Ministre prosuditi, hoće li ovo zapostavljanje još ikoga povući u tu struku (kada je broj slušatelja šumarstva već i onako s godine u godinu u opadanju); kakovu će naknadu naći za svoj studij, trud i muku kod ovakvog zapostavljanja i ponižavanja šumarske struke pred svim drugim stališima?

Tko će zadržati šum. činovnike od prelaza u druga zvanja, koja će znati drukčije cijeniti ambicije i rad? Neće li u šum. struci kraj ovakovoga stanja ostati samo mediokriteti, ne će li se u njoj stvoriti široko polje korupciji i svakom drugom zlu?

III. Ovim razvrstavanjem povredena su stečena prava malo ne svih činovnika, koji su do sada bili u razredima čina.

Čl. 6. Uredbe veli, da zvanja koja su do sada bila u razredima čina, odgovaraju, ukoliko čl. 1. nije drukčije određeno (dakle ako čl. 1. ne određuje bolje po činovnika) zvanjima raspoređenim po grupama i to:

u I. kat.

grupi 4. činovnici V. ili višeg razreda čina

» 5. VI. » »

» » » » » »

» 8. X i XI. « »

Pa što se dogodilo? Šum. činovnici su bez obzira na njihov položaj prevedeni u 90% slučajeva u istu grupu t. j.

Činovnik VI. r. č. u 6. grupu

» VII. » » » 7. « itd. I sada nastaje ovaj slučaj:

Šum. činovnici su prije ranžirali od V.—XI. čin. razreda, sada od 3.—9. grupe. Sredina je bila VIII. čin. razred, a sada je 6. grupa. Stariji činovnici, koji su prešli VIII. č. raz. i došli u VII. č. r. (prije rang analogan činu podpučovnika) imali su iza sebe VIII.—XI.) dakle 4. čin. razreda i godine vježbeničke prakse (a imali su pred sobom samo još dva razreda t. j. VI. i V.). Danas je taj činovnik degradiran na 7. grupu, imade dakle pred sobom 4 grupe (3—6) a iza sebe samo dvije (8. i 9.). On je dakle (po analogiji) došao na rang kapetana II. klase!

Izvolite si sada, Gospodine Ministre, predstaviti takovo razvrstavanje kod vojske, gdje bi se stari oficiri degradovali za 2—3 ranga. To se događa izuzetno samo u slučaju najtežih kazni i to za pojedince, a ovdje je ta sudbina zadesila najveći dio šum. struke.

No to je protivno i s čl. 232. i s čl. 70. Zakona o činovnicima. Čl. 70. veli: »Niko ne može bez svog pristanka biti postavljen u niži položaj od onoga koji već ima«. Ako se to ipak dogodi, onda čl. 232. predviđa, da »činovnici, koji zbog nove organizacije državne uprav, dođu, po prevođenju na ovaj zakon, u jednu grupu, koja je niža od njihovog ranijeg položaja, koji je novom organizacijom ukinut, dobijaju, izuzetno, platu one grupe, koja odgovara njihovom položaju po staroj organizaciji«. Ogroman procenat šum. činovnika razvrstan je na niži položaj, a da se pri tome nije osvrtao na ova dva člana Zakona.

Pitamo otvoreno: što je skrivilo naše šumarstvo, da ga se ovako degradira? Tko je ovlastio komisiju, da daje ovako neočekivani udarac cijelom jednom stališu, koji je žrtvovao i uvijek je spreman žrtvovati popularnost, zdravlje, familiju pa i sam život za obranu, očuvanje i napredak naših šuma, a u interesu naroda i domovine?

To je otvoreno vrijeđanje stečenih prava i zasluga, što se mora odmah reparirati, ako se ne će izazvati trajno ogorčenje u svih onih šumara, koji su pošteno služili cijeli svoj vijek i sada ih se na ovaj način ponizuje, uništava im se egzistencija, ubija ambicija i svaka volja za rad.

Ovom sličnog razvrstavanja nema ni u jednom stališu!

IV. Razvrstavanje je dakle provedeno gore i na veću štetu šum. činovnika, nego li to propisuje i sama nedostatna Uredba. No to se je učinilo i ondje gdje je Uredba jasna i otvorena.

Tako Uredba na pr. predviđa da se šefovi oblasnih direkcija prevedu u 3. i 4. grupu. Unatoč tog jasnog propisa imade direktora u 5. a jedan šef polit. šum. uprave za cijelu pokrajinu preveden je dapače u 6. grupu I. kat. (dočim su referenti ostalih stališa, kao što je spomenuto prevedeni u 3. i 4. grupu).

V. Razvrstavanje se je ogriješilo i o čl. 230. Zakona o činovnicima, II. toč. 1.

Taj član određuje, da »činovnici, koji nemaju propisanu spremu, a na dan obnarodovanja ovog zakona imaju 14 godina službe, dolaze u one grupe, koje odgovaraju položajima u kojima su se zatekli«.

Ovaj član tangira naročito apsolute križevačke više šum. škole i sarajevske srednje šum. škole. Svi se oni danas nalaze na položajima, koji odgovaraju I. kategoriji: kao referenti oblasti i direkcija, šefovi šum. uprava, imovnih općina itd., imaju preko 14 godina službe, pa su ipak metnuti u II. kategoriju, osim par iznimaka na položajima, koji su Uredbom fiksirani.

I tu se je razvrstavalo samo činovnike, a ne položaje!

Spomenuti precedensi ruše stanovište komisije, jer ako se je na nekome protegla vrijednost spomenutog člana, onda se to mora učiniti i za ostale. Pa i da nema toga člana, to se je moralo učiniti već iz razloga, što prvi t. j. križevčani po svojoj spremi (6 razr. gimnazija i 6 semestara šum. učilišta) imaju više, nego li se zahtijeva za II. kategoriju; što se u službi nisu nikad razlikovali od ostalih službenika visokoškolaca; što su to osnivači našeg šumarstva, koji su kroz 60 godina sve žrtvovali za ovu struku; što onda nije bilo drugog višeg učilišta u zemlji te im je s tom spremom bila uvijek otvorena i najviša šum. služba u državi.

Da nema čl. 230. Zakona, morali bi se staviti u I. kategoriju ovi ljudi, od kojih najmlađi imaju već 25 godina službe — već iz zahvalnosti prema onom velikom radu, što se ga oni izveli za naše šumarstvo u borbi protiv tuđinske najezde, u doba, kada su domaćim sinovima bila zatvorena vrata državne šum. službe.

Prevođenjem njihovim u II. kategoriju nastala je neopisiva zbrka i nered. Ima na pr. šefova imovnih općina, koji su na ovaj način došli u II. kategoriju skupa sa svojim manipulatskim osobljem bez ikakove stručne spreme. Uzevši u obzir, da su nekoi šefovi imovnih općina u I. a neki u II. kategoriji, lahko se predvidjeti zbrku kod premještanja na ove položaje: jedan put će taj isti položaj odgovarati I. a drugi put II. kategoriji, dočim u smislu Zakona jedan te isti položaj može biti samo u jednoj kategoriji.

Sličan je slučaj i s apsolutima sarajevske srednje škole (4 raz. gimnazije i 4 raz. srednje stručne) za koje vrijedi gotovo sve ono, što smo naveli i za križevčane, pa zavređuju isti obzir.

Stojimo na principu, da se pro futuro za šum. stališ traži samo fakultetska sprema, ali pro praeterito stoji stvar drukčije. Čl. 230. uviđa taj slučaj za one, koji su zatečeni u službi, a analogija bivšeg beogradskog liceja isto pokazuje: nikom nije palo na um, da te ljude, današnje profesore univerziteta i dr. zaslužne muževe meće u II. kategoriju, jer pred par decenija nije bilo u zemlji drugog višeg učilišta.

VI. Nepravda se je dogodila konačno i III. kategoriji. Ondje se predviđahu 3 grupe (sa 20% 30 i 50%). Razumije se samo po sebi, da se je kod razvrstavanja u grupe trebalo uvažiti godine službe, pa bi prema tome najstariji došli u više grupe. Dogodilo se je nažalost, da su i tu šum. činovnici gozdari, oficijali itd. s 30—37 godina službe došli u 3. i 2. grupu, dočim su drugdje (na pr. sudbeni oficijali) došli sa manje godina u 1. grupu III. kategorije.

Mogli bismo navesti analogiju prema drugim stališima, gdje je jednako kvalifikovano tehničko pomoćno osoblje (dapače i s manje teoretske spreme nego li naši šumari [gozdari]) došlo u II. kategoriju. Ako se to na šumare ne kani ili ne može protegnuti, pravedno je, da ih se barem razvrsta u više grupe III. kat. a ne samo u niže.

Konačno spominjemo i zvaničnike, za koje član 58. Zakona predviđa dvije grupe sa 7 i 15 god. službe. Ima starih nadlugara sa 30—40 godina službe, pa ih se ipak nije metnulo u 1. grupu zvaničnika, već samo u niže grupe.

Mogli bismo navesti još mnogo razloga, potkrijepljenih primjerima i dokazima, no uvjereni smo, da su već i ovi općeniti primjeri dovoljni, da se Gospodin Ministar osvjedoči:

Kako je ovim razvrstanjem zapostavljen šum. stališ pred drugima; kako je s njime povrijeđen Zakon o činovnicima i Uredba o prevodenju u toliko slučajeva, da je reparacija nemoguća drukčije, nego li da se ovo razvrstanje poništi.

Uvjereni smo, da će Gospodin Ministar poduzeti sve moguće, da se to provede i novo razvrstanje udesi ili po promijenjenoj ili po nadopunjenoj Uredbi na način, koji će zadovoljiti šum. struku, povratiti joj mir i izgubljeni prestiž, te volju i ljubav za rad.

Pri toj poslu rado ćemo staviti na raspoloženje Gospodinu Ministru naše najbolje sile.

U Zagrebu, dne 5. VI. 1924.

Predsjednik:

Milan Turković v. r.

Tajnik:

Ing. Milan Marinović v. r.

ДРЖ. ИСПИТ ЗА САМОСТАЛНО ВОЂЕЊЕ ШУМ. ГАЗДИНСТВА.

Наредбом господина Министра Шума и Рудника од 17. 4. 1923. године Бр. 18.121 прописано је полагање државног испита за самостално вођење шумарског газдинства.

У сврху бржег и лакшег регулисања службених односа, чл. 22. горње наредбе предвиђени су и изванредни испити, који се имају одржати у 1923., 1924. и 1925. години.

На основу овога прописа и расписаног конкурса у Шумарском Листу бр. 1. од 1. јануара 1924. год. и у овој години одржани су ванредни испити.

На овај расписани конкурс пријавило се је шестнаест кандидата за полагање испита. Највећи број пријављених кандидата био је из Хрватске, најмањи из Босне.

За испит су се пријавили гг.:

1. **Гајо Милић**, шумарски инжењерски пристав слуњско-банске имовне општине;

2. **Владимир Мајсторовић**, шумарски инжењерски пристав слуњско-банске имовне општине;

3. **Владимир Рес-Коритић**, шумарски инжењерски пристав слуњско-банске имовне општине;

4. **Рудолф Пипан**, шумарски инжењерски пристав крижевачке имовне општине у Бјеловару;

5. **Иван Марковић**, шумарски инжењерски пристав крижевачке имовне општине у Гарешници;

6. **Ернест Валентић**, шумарски инжењерски пристав у Апатину;

7. **Милан Радишевић**, шумарски инжењерски пристав у Загребу;

8. **Никола Деспот**, шумарски инжењерски пристав на Удбини;

9. **Сретен Росић**, шумарски инжењерски пристав бродске имовне општине;

10. **Радомир Тривунац**, шумарски инжењерски пристав бродске имовне општине;

11. **Фрањо Облак**, шумарски инжењерски пристав огулинске имовне општине у Модрушу;

12. **Ђура Јанковић**, референт Министарства за Аграрну Реформу и бивши подшумар I. класе у Осијеку;

13. **Иван Пађен**, шумарски инжењерски пристав имовне општине у Новој Гродовици;

14. **Михајло Браљинац**, окружни шумар у Крупевцу;

15. **Милан Манојловић**, окружни шумар у Ракњу и

16. **Јосип Штимац**, шумарски инжењерски пристав у Сјетлини у Босни.

Писмени и усмени испити напред именованих кандидата одржани су у Београду, при Генералној Дирекцији Шума, а теренски испити сј одржани у Теслићу у Босни.

Писмени испити су одржани на дан 10. и 11. маја т. године. Испиту је председавао начелник Мин. Шума и Рудника г. **Милорад Јовановић**, а испитну комисију сачињавала су ова гг.:

за I. скупину инг. **Милан Мариновић**, шум. саветник из Загребца;

за II. скупину инг. **Живан Симуновић**, шум. саветник из Митровице;

за III. скупину инг. **Светозар Шолц**, шум. саветник из Београда;

за IV. скупину инг. **Јован Будовала**, начелник Мин. Шума и Рудника из Београда.

За писмени испит, била су дата следећа питања:

Из прве скупине:

»Какве ћете сорimente израдити у мјешовитој храстовој и буковој шуми, која лежи у насељеном крају с развијеним саобраћајним средствима, индустријом и обртом. Стабла су у промјеру 30 до 60 цм. а за техничку порабу способна дужина 6—12м.

Код соримента означите прописе трговачких узанса као и нарочите обичаје вашег краја службовања.»

Из друге скупине:

»Букова шума помешана са грабом и храстом у површини од 516.47 кат. јут. са следећим добним разредима:

Добни разред	1—20	21—40	41—60	61—80	81—100	101—120	Преко 120
Површина јутара	106.31	91.10	47.58	29.09	127.02	47.72	67.65
Маса дрвета у m ³	1002	5001	3486	2999	20.469	7465	13.058
Маса дрвета по 1 јутру у m ³	9.4	55.0	73.0	103.0	161.0	155.0	199

У истој шуми до сада се господарило као са високом шумом са опходњом од 80 година.

Иста шума има се претворити у ниску шуму са опходњом од 40 год.

Метода уређења: Рашестарење на периодички једнаке површине. Нека се опишу радови за састав господарствене основе на терену и у уреду.»

Из треће скупине:

»Које шумско прометно средство познајете из ваше праксе.

Опишите га, истакнувши предност и мане његове трасе са шумског господарственог и нарочито техничког гледишта.

Која би се даљња саобраћајна средства морала по вашем мишљењу најхитније извести у интересу разложног експлоатисања дотичне шуме.

Опишите радове код градње одабраног прометног средства почев од генералног трасирања до коначне предаје у промет.«

Из четврте скупине:

»Какову улогу имаде шума у природном кућанству и које су одредбе дошле до изражаја у кодификацији старијих и новијих шумских закона ради заштите опћих интереса?« —

После извршених прегледа и оцјене писмених радњи, решено је, да се сви кандидати припусте полагању усмених испита.

Усмени испити су оджани на дан 13., 14., 15. и 16. маја тек. године

После одржаних писмених и усмених испита свих пријављених кандидата, комисија је на основу чл. 13. Наредбе о полагању испита решила, да практичне испите одржи у Теслићу у Босни, у подручју фабрике за дестилацију буковог дрвета.

На основу ове своје одлуке, чланови комисије кренули су са свим испитаним кандидатима на пут за Теслић 16. маја тек. године у 19.20 часова, а стигли су у Теслић 17. маја у 9 часова.

После кратког одмора, који је трајао свега сат и по, настављен је рад са испитивањем на терену.

Под водством Директора фабрике дестилације дрвета г. инг. Вексберга, сви чланови испитне комисије са кандидатима обишли су све просторије и сва постројења за дестилацију дрвета, којом су приликом од г. Директора добили најиспринија обавештења о целокупној манипулацији дестилације буковог дрвета почев од његовог сушења, па до напуњених балона продуктима, добивеним из буковог дрвета.

Паралелно свим објашњењима од стране Директора фабрике, испитивани су и поједини кандидати, у колико се је то од њих у овом случају могло очекивати. Овом приликом посвећено је и неколико момената дрвеном угљу, који се добије као крајњи продукт приликом дестилације дрвета.

Приликом овога испитивања могло се је констатовати, да су кандидати показали врло слабу спрему из технологије.

За овим је вршено испитивање кандидата о преради дрвета на стругари горње фабрике. И овом приликом су извесни кандидати показали доста велику неоријентираност у преради дрвета, шум. стројарству, манипулацији и трговини дрветом.

На послетку испитивање кандидата вршено је и у шуми на територију шумске Управе у Теслићу, а посебнице у срезу »Црквена«.

Овом приликом испитивање је вршено према конкретним примерима из области узгоја шума са нарочитим погледом на науку о стојбини, као и из области Уређења, процјене шума, употребе шума те обране и заштите шума.

Поред овога кандидати су испитивани из науке о грађевинарству с погледом на већ готове објекте из области трасирања путева, жељезница, точила, мостова и т. д. чиме су и теренски испити завршени.

После завршених теренских испита чланови комисије за испитивање пријављених кандидата за полагање државног испита за државну шумарску службу а по извршеној оцени како писмених и усмених тако и практичних испита, признали су **једногласно способност** за самостално вођење шумарског газдинства гг.:

Гаји Милићу, Владимиру Рес-Коритићу, Рудолфу Пипану, Милану Радишевићу, Сретенц Росићу, Фрањи Облаку, Ђури Јанковићу, Михајлу Браљинцу, Милану Манојловићу и Јосипу Штимуцу, док је та способност гг.:Ивану Марковићу, Ернесту Валентићу, Николи Деспоту, Радомиру Тривунцу, Владимиру Мајсторовићу и Ивану Пађену, призната **већином гласова**.

Опћи је утисак о знању кандидата доста слаб, у првом реду ради недостатака праксе у појединим гранама шум. знаности.

Нарочито се је показао велики недостатак праксе у погледу техничких и шумско-трговачких предмета, па је с тога комисија упозорила Министарство Шума и Рудника, како је у интересу службе потребно по-старати се, да се ови недостаци уклоне, а то ће се постићи, онда, ако се техничким и шумско-трговачким предметима **још на високој школи обрати већа пажња** и ако се кандидатима, који су обавезни полагати државни испит, **пружи прилика, да се у току праксе са свима техничким објектима и радовима упознају, а по моућству и лично учествују у њиховом извршавању.**

*

Идући ванредни испити одржаће се **од 1. до 10. децембра 1924. год.**

Пријаве за ове испите ће се примати до краја месеца септембра тек. године, до кога дана Министарству Шума и Рудника треба доставити и опис домаће радње, које прописује чл. 4. Наредбе о полагању државног испита за шумарску службу.

Напомиње се кандидатима, који се буду за испит пријавили, да своје домаће радње што чистије пишу и на време пошаљу на преглед и оцену.

У сваком случају испиту припштени кандидати ће се о дану испита нарочито обавестити.

За сва потребна обавештења, која буду потребовала поједина господа кандидати, који желе полагати испите, могу се обратити на секретара испитне комисије г. Милоша Јовановића, инспектора Генералне Дирекције Шума.

J.

OBJAVA LICITACIJE.

hrastovih, jasenovih, brestovih, grabrovih i topolovih drveta).

Kod kr. direkcije šuma u Vinkovcima prodavače se dana 8. jula 1924. u 11 sati javnom ofertalnom licitacijom hrastova, jasenova, brestova, grabova i topolova drveta, koja se nalaze na površini trasiranih proseka u posavskim srezovima kr. šumske uprave Lipovljani i to:

Objekt	Srez	Dužina proseka		Površina	Drvena masa		građa				ogreva				Procenjena vrednost	Učalje- nost		Prilmedba			
		Širokih			građa	ogreva	hrast	jasen	brest	grab	topola	hrast	jasen	brest		grab	tepola				
		5 m.	10 m.																		
		tek. metara		jut.	m ³		o/o procenata														
I	Čardačin- ska greda	32.411	6.852	40.10	2 546	4.559	70	19	8			3	43	18	8	27	4	441.398	5	8	Hrastova, jasenova i brestova građa su trupci prečnika 18-30 cm a to- pola 30-60 cm.
II	Žabarski bok	5.684	4.806	39.4	2.497	3.091	52	21	24			3	38	22	16	12	2	422.598	8	4	
III	Opeka	19.681	5.005	25.3	2.050	2.671	52	14	27			7	77	18	18	32	5	237.933	6	6	
Sva tri objekta		87.176	16.663	104.8	7.093	10.321												1101.929			

Opšti uslovi:

1. Fismene ponude imaju se predati u valjano zapečaćenom zavoju, snabdevene sa 100 Dinara taksenih marka. Ponudjene sume moraju biti rukom pisane a sa arapskim brojkama i sa pismenima.

2. Ponude se imaju predati kod blagajnice kr. direkcije šuma u Vinkovcima najkasnije do 11 sati dana licitacije. Ponudi ima priležati vadij od 10% (deseć) od procenbene vrednosti u gotovom novcu ili u vrednosnim hartijama kojima država priznaje valjanost jemstva.

U ponudi treba istaknuti, da su ponudjaču svi uslovi licitacije i ugovora dobro poznati i da na njih u celosti pristaje.

3. Ponude se primaju za svaki objekt zasebice, a dozvoljene su i kumulativne na dva ili sva tri objekta.

4. Ponude, podnešene posle određenoga roka, nadalje telegrafske ili takove koje menjaju uslove licitacije i ugovora, ne će se uzeti u obzir.

5. Kupovina se plaća kod blagajnice kr. direkcije šuma u Vinkovcima u roku od 14 dana od dana saopštenja, da je licitacija odobrena.

Od kupovnine plaća se u ime raznih prinosa i taksa 8.3%, te napose troškovi za trasiranje proseka i to: Objekt I. 28.506 Din., Objekt II. 28.008 Din., Objekt III. 25.094 Din. ili za sve tri zajedno 81.608 Dinara.

6. Rok izrade i izvlačenja drvnog materijala je do kraja 1925. (dvadeset-pete) godine.

7. Drveta i sve ostalo na prodajnoj površini mora biti sa panjevima i žiljem iz zemlje iskopano tako, da na tako okršenoj površini može gvozdeni plug sa zapregom konja ili volova bez smetnje orati.

8. Svi detaljniji uslovi licitacije mogu se saznati za radnoga vremena kod kr. direkcije šuma u Vinkovcima i kr. šumske uprave u Lipovljanima. Šaljku se i poštom na zahtev interesenata, ako ovi blagajnici direkcije šuma za pojedini primerak pošalju unapred 25 Dinara.

Vinkovci, dana 3. juna 1924.

Kr. direkcija šuma.

Direkcija šuma Sarajevo.

OGLAS.

Kod direkcije šuma u Sarajevu prodavaće se u **četvrtak 10. jula 1924.** u 11 sati putem javne usmene i pismene dražbe oko 25.000 (dvadeset i pet hiljada) m³ četinastog drveta na panju u državnoj šumi »Vračac« u srezu Bugojno.

Isključna cijena iznaša 71 (sedamdeset i jedan) dinar prosječno za kubni metar.

Svaki nudioc mora prije početka dražbe položiti vadij u iznosu od 178.000 (stotinu sedamdeset i osam hiljada) dinara bilo u gotovom bilo u vrijednosnim papirima.

Stranci polažu vadij u dvostrukom iznosu.

Pismene ponude moraju stići ovoj direkciji zapečaćene i providene sa propisanim vadijem te taksenom markom od 100 (stotinu) dinara najkasnije do 10½ sati dne 10 jula 1924. sa oznakom na omotu »ponuda na 25.000 m³ četinastog drveta u šumi Vračac«. Pored pondjene kupovne cijene dužan je kupac da plati od cjelokupne ponudjene kupovne cijene i 6% u fond za pošumljivanje.

Neće se uvažiti ponude koje doznije stignu, zatim ponude bez propisanog vadija (taksane marke) ili brzojavne ponude i nadalje naknadne ponude i očitovanja.

Posebni uvjeti prodaje mogu se za vrijeme uredovnih sati razgledati kod Direkcije šuma soba broj 81.

Licitacija neće se održati ako dražbi nepristupe najmanje tri licitanta.

Svakome reflektantu je od volje, da prije licitacije razgleda šumsko područje. Dostalac snosi sve troškove raspisa ove dražbe.

Ministarstvo šuma i Rudnika bira slobodno među ponudama i može ih sve bez navadjanja razloga odbiti.

Do riješenja vezani su nudioci na svoje ponude.

Direkcija šuma.

OGLAS.

Kod šumske uprave u Srednjem prodavaće se u **subotu, dne 19. jula 1924.** u 11 sati putem usmene i pismene dražbe oko 3.000 m³ crnogoričnih sušika, izvala, požarom oštećenih i od kukca napadnutih stabala u državnoj šumi Gajine u području Kaline—Bioštica, odjeli 77, 79 i 80 uz isključnu cijenu od 24 (dvadeset i četiri) dinara po m³ prosječno na panju.

Drvo se može u svako doba u šumi pregledati, a posebni uvjeti prodaje za vrijeme uredovnih sati kod šumske uprave u Srednjem.

Svaki nudioc mora prije početka dražbovanja da položi vadij u iznosu od 7.200 dinara, bilo u gotovu novcu, bilo u vrijednosnim papirima, koji se polažu kod sklapanja ugovora sa državom. Strani podanici polažu vadij i jamčevinu u dvostrukom iznosu. Kupac će platiti 6% cijele kupovnine u fond za pošumljivanje i sve troškove raspisa ove dražbe.

Pismene ponude moraju stići ovoj upravi zapečaćene i providene sa jamčevinom od 10% ponudene vrijednosti, te taksenom markom od 100 dinara sa oznakom na omotu: »Ponuda na 3.000 m³ sušika iz Gajine.«

Dražba se neće održati ako istoj ne pristupe najmanje tri licitanta.

Ministarstvo šuma i Rudnika bira slobodno među ponudama i može ih sve bez navadjanja razloga odbiti.

Do riješenja vezani su nudioci na svoje ponude.

Srednje kod Sarajeva, dne 19. juna 1924.

Šumska uprava br. 1.081.—

Našička tvornica tanina i paropila d. d.

Centrala

Z A G R E B

Mažuranićev trg 23

Parne pilane: Sušine-Gjurgjenovac, Ljeskovica, Andrijevi i Podgradci. **Tvornica tanina, parketa, bačava, pokućstva** u Sušine-Gjurgjenovcu, **tvornica škatulja i lupljene robe** u Podgradcima.

„SLAVEKS”

dion. društvo za šumsku industriju, Zagreb

Proizvađa i eksportira: *Rezanu hrastovinu najbolje slavonske kakvoće s pilane Brod n./S. parenu i neparenu bukovu građu znamenite kakvoće sa pilane Pakrac*

„SLAVEKS”

société anonyme d'exploitation forestière, Zagreb

Produit et exporte: *Sciage Chêne, de meilleure qualité de Slavonie de sa scierie de Brod s./S. Sciage Hêtre de la célèbre provenance de Pakrac de sa scierie de Pakrac (Slavonie) Etuvagé égal. Usine de talons en bois de Hêtre.*

**Dioničarsko društvo
za eksploataciju drva
Zagreb, Trg N br. 3**

Telefon 16-34, 12-38
Brzofavi: „EXPLOITAT”

Parna pilana i tvornica parketa
VIROVITICA

Prodajni ured BANJA-LUKA

Proizvađa i eksportira:

hrastovu robu, parenu i
neparenu bukovinu, me-
kanu rezanu građu, gorivo
drvo te parkete.

**Société Anonyme
d' Exploitation forestière
Zagreb, Trg N br. 3**

Téléphone 16-34, 12-38
Télégrammes: „EXPLOITAT”

Scierie à vapeur et fabrique
de parquets VIROVITICA
Bureau de vente BANJA-LUKA

Produits et exporte:

matériaux en chêne, hêtre
étuvé et non étuvé, bois ten-
dre matériaux de construction,
matériaux sciés et bois pour
chauffage et parquets.

K R N D I J A

**gospodarska i šumska
industrija dion. društvo
u Zagrebu**

**Uprava gospodarstva i šumarstva:
Našice, Slavonija**

*Proizvodi i eksportira svekolike
gospodarske i šumske proizvode.*

KR. PRODAJA BARUTA
INDUSTRIJA ORUŽJA
BOROVNIK I VRBANIĆ
Z A G R E B

Jurišićeva ulica 9.

Prodaja svakovrsnog
oružja, municije i
lovačkih po-
trepština.

Obavlja svakovrsne popravke, koji spadaju u
puškarsku struku, kao i montiranje dalekozora

Vlastita tvornica pušaka u Borovlju (Ferlach).

Prodaja na veliko i na malo.

СТРУГАРА
ПРОМЕТНЕ БАНКЕ А. Д. У БЕОГРАДУ
НА ДУНАВУ

Прерађује све врсте грађевног материјала
смрчевог, јеловог и боровог
израђује шифбоден, коцке за калдрму, сандуке
за паковање у свим облицима и димензијама.

УСЛУГА БРЗА И ТАЧНА
ЦЕНА ВРЛО УМЕРЕНА.

Vučilac gusjeničar

(tracteur en chenilles, Raupenschlepper)

za poljoprivredu i šumarstvo

OTTO KURTH & TEDESCO

WIEN VII., Döblergasse 1/33e.

Telefon 38.6.42.

Šumska industrija

Filipa Deutscha Sinovi

Vrhovčeva ul. 1

ZAGREB

Telefon broj 47

Parna pilana u Turopolju.

Export najfinije hrastovine. Na skladištu ima velike količine potpuno suve hrastove građe svih dimenzija.

UTEMELJENO GODINE 1860

„OBNOVA”

gradbena družba z. o. z. v Ljubljani

Podružnice:

ZAGREB, Ilica 31.

SARAJEVO, Aleksandrova ul. 113.

Instalacije za iskorišćivanje vodnih snaga. — Šumske i industrijalne željeznice, žične uspejnice. — Industrijalne gradbe (gradnje pilana sa strojevima).

Инсталације за искоришћивање водних снага. Шумске и индустријалне жељезнице, жиичне успејаче. Индустријалне градбе (градње стругара са стројевима).

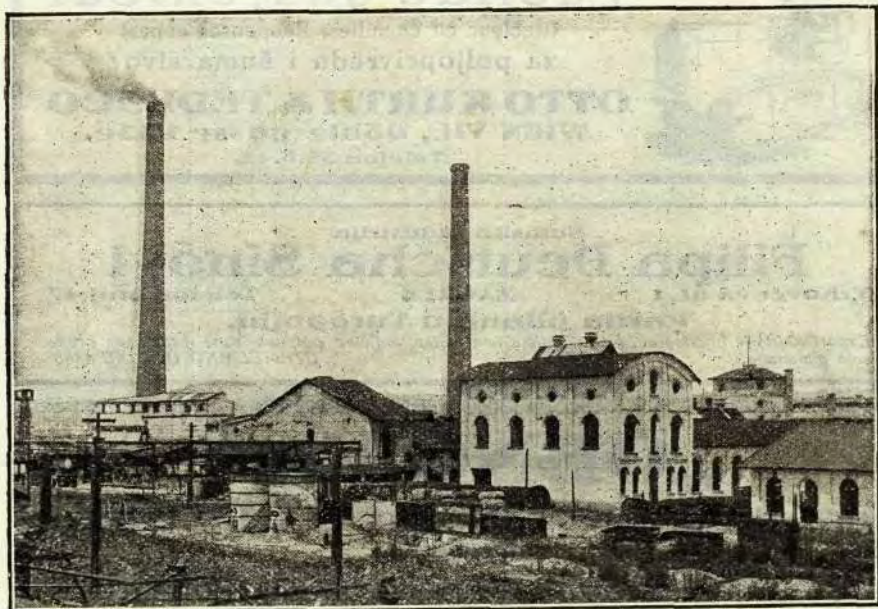
STROJEVE ZA SVAKOVRSNU OBRADU DRVETA

GATERE,
SKOBELNIKE,
TESARSKE STO-
LOVE, KRUŽNE
I VRPČ. PILE I DR.

TURBINE
IZRAĐUJU
NAISOLIDNIJE I
NAJEFTINIJE

STROJNE TOVARNE IN LIVARNE D. D. LJUBLJANA

PRVO JUGOSLOVENSKO D. D. ZA ŠUMSKO GOSPODARSTVO I INDUSTRIJU, DESTILACIJA DRVA D. D.

Centrala:

ZAGREB

Boškovićeve 33.I

Poduzeća:

Tvornica za suhu destilaciju bukovog drveta u **Tesliću**. Parna pilana u **Tesliću** i vlastelinstvo u **Siraču** kraj Daruvara.

Produkcija:

Aceton, metilni alkohol, drveni kreč, drveni ugljen, ketoni, formaldehyd, sredstva za denaturiranje, lahka i teška ketonska i acetonska ulja, katran i smola, katranska kreozotna ulja, željezni lak. Sve vrsti smrčevog, jelovog i borovog rezanog materijala, javorovi i jasenovi trupci. Vapno za građevne i tvorničke svrhe.

UPOZORENJE

gg. članovima J. Š. U.

Ovogodišnji kongres Jugoslovenskog Šumarskog Udruženja, održavat će se u Sarajevu u drugoj polovici mjeseca Augusta o. g.

Gospoda članovi, koji žele ovom kongresu prisustvovati, neka izvole to saopštili dopisnom kartom Direkciji Šuma u Sarajevu do 20. jula o. g., a istodobno označiti, s koliko članova familije dolaze.

Prijave priposlane **iza 20. jula** ne će se moći uvažiti radi tehničkih priprema.

Pripremni odbor.

Tisak Grafičkog odjela Jug. Nov. d. d.